1881

UŽ SE K NÁM SLÉTAJÍ SE VŠECH KONCŮ

světa. Přijdou Bittner, Bittnerová — Grund je už zde — a vypočítává se celý růženec jmen ještě jiných. Národní divadlo bude vyžadovat velkého personálu a dobrých sil — my máme těch dobrých sil českých roztroušeno po všech světa koutech. Z Gruzie i z ostrovů Manillských — z Nového Yorku i z Moskvy, z blízka i z daleka slyšíme zvěsti chvalné o divadelních silách českých. Všickni se nám ovšem nevrátí, kteří jsou — s českými jmeny a často s pravým srdcem českým — zdobou ciziny. Ale některých vydobudeme přece zpět.

Vyletovali vždy z Čech do té ciziny a sloužili jí. Ve všech odborech divadelních. Nechť co samostatní podnikatelé řiditelství — jako Pokorný, — nebo co skladatelé operní — jako Benda, Mysliveček atd.; nechť v nejvyšších sférách činoherního a operního umění — jako Janoušková, Drska, Ticháček, Ander a j., nebo co první a nejproslulejší francouzský pierot Debureau (Dvořák), či co veleoblíbený »hanswurst« vídeňský (Navrátil). Tenkráte byl nám každý neuprosně ztracen, jakmile překročil hranici českou, — dnes můžem zachovat si alespoň nejlepších.

Navrácení se Grunda pokládáme za víc než za pouhé vrácení se dobrého českého tenoristy k nám, my je pokládáme — za *znamení dobré.* Vzpomínáme sobě totiž těch dob, kdy Grund co tenorista začal. Dříve v činohře zaměstnán a pro svůj přirozený tón hlavně ve veselohře oblíben, musil při

nastalé nouzi tenorové náhle do řad operních. Obratnost v činohře nabytá velice mu v opeře sloužila, ač také zde živá letora jeho hlavně prospívala v úlohách agilnějšího rázu. Ale vzpomínáme těch dob za příčinou jednou hlavní. Zajisté že každý z navštěvovatelů tehdejších s radostí sobě vzpomene s námi na *zápal* mladých našich sil, na *zápas*, do jakého při každém téměř představení operním pouštěli se spolu naši Lvové, Palečkové, Barcalové, Grundové atd. Zvláštní svěží dech vanul tenkráte jevištěm českým, každé oko zářilo, a kdo hrál a zpíval, činil to také s plnou chutí. Byla to svěžest mladého ústavu uměleckého, svěžest nově probuzeného národního nadšení. V obecenstvu i na jevišti bylo nadšení stejné.

Sil dobrých bude míti Národní divadlo na výběr. Obecenstva bude mít, doufáme, hojně. Prospívat bude ale jak jeviště tak obecenstvo, vůbec to drahé naše Národní divadlo celé jen tenkráte tak, jak nám to kreslí vlastenecké naše naděje, kdy bude zde opět nadšení dávné, — tak krásné!

MLADÝ JUBILANT. ZAČÍNÁ PRÁVĚ REDIGOVATI JEDENÁCTÝ ROČNÍK SVÉ OSVĚTY. DESET JIŽ VYTIŠTĚNÝCH ROČNÍKŮ JEST SKUTEČNÝM POKLADEM PRO LITERATURU ČESKOU; OSVĚTA JE UZNÁNA NEJEN PO VZDĚLANÝCH VLASTECH ČESKÝCH, NÝBRŽ TAKÉ PO VEŠKERÉM VZDĚLANÉM SLOVANSTVU. K NÍ SE ODVOLÁVAJÍ VŠUDE A VŠICHNI, KDOŽ VÁŽÍ Z LITERATURY NAŠÍ NÁHLEDY SVÉ A POSUDKY O DUŠEVNÍM ŽIVOTĚ ČESKÉM. OSVĚTA JE VĚRNÝM ZRCADLEM DUŠEVNÍCH NAŠICH SNAH: V NÍ SOUSTŘEĎUJÍ VĚDÁTOŘI ČEŠTÍ VÝSLEDKY SVÉ MNOHOLETÉ PRÁCE, DO NÍ UKLÁDAJÍ BELETRISTÉ ČEŠTÍ UKÁZKY UMĚLECKÝCH SVÝCH POKROKŮ, V NÍ NALEZNEŠ KRITICKÉ SLEDOVÁNÍ LITERATURY A VĚDY ČESKÉ KROK ZA KROKEM. VŠE JDE DO HLOUBKY.

»Mladý jubilant« jsme řekli. Vlček začal psát vůbec velmi mlád. A nejprvnější své práce skládal pro »Humóry« — on je tedy *náš*. Z té již příčiny neměli bychom »my« Vlčka ani chválit, »aby se neřeklo«. Ale jeho spisy — je jich už také celá bibliotéka — chválí ho samy. Není snad oboru, ve kterém Vlček nebyl by se pokusil — co se krásné literatury týče — a všude se štěstím. Vlček náleží k nejoblíbenějším spisovatelům našim.

Tajemstvím značných úspěchův jeho je, že u něho vůbec *»vše jde do hloubky«*. Studoval lid český, jeho jazyk, jeho obyčeje, jeho dějiny z gruntu. Vlčkovy povídky a romány mají pro sebe lahodu historické věrnosti, krásný český, přitom individuální sloh, určitou mravní tendenci. Jeho dramata vyhýbají se všem laciným efektům divadelním, ač Vlček zná veškeru moderní dramatickou fakturu

jak málokdo, vyrůstají přirozeně z povah básněných osob, a jsou umělecky zaokrouhleny, důmyslně vždy dovršeny. Není pražádné pochyby, že Vlčkovi tane na mysli pravý ideál jak románu tak dramatu *českého.* Vlček jest ale nejen poetickým producentem, on je i výdatným bojovníkem za náhledy své. Vždyť je známo, jak horlivého zástupce má v něm národní drama, pokud se pěstování dramatu toho na pražském divadle týče; a také je známo, jak hleděl vždy budit lásku k dramatickému umění v kruzích nejširších; a rovněž je známo, jak probouzel v měšťanstvu českém lásku k literatuře, i jak tu zvláštní »historickou« šlechtu naši snažil se sbližovat s duchovními snahami našeho národa.

Praví se nyní, že nejspíš novým Vlčkovým dramatem budou zahájeny činoherní večery Národního divadla. Tím jediným ovšem by už jmeno Vlčkovo bylo zapsáno v historii české osvěty, ano i v politickou historii naši vůbec. Přáli bychom mu radosti té. Ať se ale rozhodne jakkoli, tolik je jisto, že Vlčkova dramata přejdou také na jeviště nové a že se tam udrží.

DŮKAZ, ŽE LITERATURA NAŠE ROSTE: PŘI-

nášejíce podobizny českých lidí přicházíme mezi literáty teprv teď na Sládka, teprv dnes, kdy on právě vydává třetí už, samostatnou sbírku svých básní. Kdo nepracoval v písemnictví českém alespoň deset let, zdá se nám dnes »náramně mlád«. Kdo nevydal alespoň tři spisy vlastní básnické invence své, zdá se nám dnes literátem pouze diletisujícím. Náš literární majetek se rozmnožil, a s bohatstvím přibývá požadavků — jsme jako každý, kdo právě bohatne. Naše mladé pokolení literární pracuje parou, do šíře i hloubi zároveň, a je radost již z pouhého podívání na ty hybné ruce. Půjde-li vše stejným tempem dál, bude nám zakrátko i »básník desítisvazkový« zdáti se ještě »spisovatelem pohodlným«.

Děláme dnes uvědomělou reklamu nové Sládkově knize. Uvědomělou a rádi, neboť jsme knihou upřímně potěšeni. Sládek měl hned v básnické své první knize ráz osobitý, odlišující se od prací básníků našich ostatních. Nemíníme jeho kresby a zpěvy americké, jimiž ovšem u nás je Sládek taktéž zjevem zvláštním, jediným. Míníme ale náladu jeho hluboce elegickou. Tak prochvělý bolným citem tón, jako Sládkův, tak veskrz dumnou, ale ve všem přirozenou a pravdivou náladu jsme z české lyry ještě neslyšeli.

Mnohému snad se zdál bol ten vypěvaný příliš osobní, řeknem tedy příliš subjektivně lyrický; dojemnosti však a pravdy neupřel mu nikdo. My pak,

kteří jsme znali Sládka blíže, viděli jsme v elegičnosti té víc, my viděli v ní *symptom tvořivosti budoucí.* Nevíme již ani, kdo pronesl větu: »Každý vpravdě hluboký stesk naznačuje, jako pramen na vrchu nalezený, vrch nad ním zase jiný a ještě vyšší.« A Sládka vidíme nyní už stojícího na tom vrchu vyšším. Vyprostil se z mrákotného šera, jež ho bylo obmykalo v údolu života, kráčel vzhůru k vrcholi za kynoucím světlem, za »světlou stopou« života, a dostoupil vrchole, s něhož po životě rozhled pestrý a bohatý. »*Světlou stopou*« nazval nejnovější básně své. A světlými jsou ty básně, ba jasnými, kde Sládek dnes zpívá o pocitech osobních. Ale i dřívější prochvělá elegičnost je opět zde, jenže jakoby také vynešena do výše, na výsluní lidského soucitu — s lidskou bídou, lidskými boji — především zas s utrpením vlastního lidu. Rozhled, jakého nyní dostouplý vrchol Sládkovi poskytuje, je široký a plný tvarů nejrozmanitějších. —

Že by sobě byl ostatně Sládek už dávno zasloužil místa v naší galerii českých lidí, a to jak co šťastný překladatel, tak a jmenovitě co neunavný redaktor výborného Lumíra, úrodného i zúrodňujícího, — o tom nemluvíme. Dnes nám jde dobrý básník nad dobrého redaktora.

VÁCLAV NEBESKÝ

TYTO ŘÁDKY JSOU POZDRAVEM SRDEČným, upřímným, jejž zasíláme k loži muže trpce a těžce zkoušeného. Buďtež mu důkazem, že přes všechnu vřavu dnů na události bohatých, přes všechnu pestrost zjevů nynějšího českého života vzpomínáme často a vřele jeho, trpitele, s vroucím přáním, aby byl brzo zas navrácen nám pracujícím a zápasícím.

Bylo by také velice smutno, abychom nevzpomínali muže, jakým je Václav Nebeský. Po celou mnoholetou spisovatelskou činnost svou byl on individualitou, za niž nám není náhrady. Každý krok jeho byl důležitosti rozhodné — Nebeský byl vždy pravou, vždy také ochotně uznávanou okrasou českého našeho písemnictví. Jeho vzdělání je úžasně bohaté. Bystrost ducha neobyčejna. Úsudky jeho vždy vznešené a autokritika příkladná. Nebeský vždycky zastupoval aristokratický moment v literatuře české. Práce jeho původní mají vesměs ráz noblesy myšlenkové i tvarné, básnické převody jeho jsou zvonivými doklady nejjemnější krasochuti.

Nebeský byl už v onom kruhu literárním, který před rokem 1848 nesl se jak za poetickými tak i politickými nejvyššími ideály lidstva. Současník Meissnerův, Franklův a Hartmannův, nesl se on stejným s nimi vzletem k humanitě čisté — a Nebeský zůstal jí věren. Z tehdejších kruhů českých a německých spisovatelů, již měli jaksi ráz kosmopolitický, věříce pevně ve všeobecnou spravedlnost, ve všeobecnou národův lásku, jakmile nadejde jen

první jasný volnosti den, spisovatelé němečtí téměř vesměs změnili náhled svůj, když den ten vskutku nadešel; spisovatelé čeští pak osvědčili, že v to, co byli dříve mluvili, také celou duší věřili.

Život Nebeského je na práci přebohat. Poukazujem jen k mnoholeté činnosti jeho v českém Museu i při Matici české. K jedenáctiletému jeho redigování časopisu musejního. K tomu, že roku 1848 byl členem Národního výboru a nato zvolen v okresu Benátském za poslance do sněmu říšského. A ještě k tomu, že po nějaký čas vedl i redakci Národních novin na místě Karla Havlíčka, jemuž dříve už při redakci České včely horlivě a platně pomáhal.

Naši mladší generaci bude však zvláště zajímat, podáme-li stručný obraz Nebeského činnosti *literární:*

V mládí přispíval Nebeský básnickými pokusy do Květů, do Včely a do Vesny, kde vítány bývaly s nadšením. Roku 1844 vydal samostatně delší výpravnou báseň Protichůdci, které dostalo se u kritiky velmi vřelého přijetí, jakož i té cti, že do polštiny přeložena byla; výbor básní jeho vyšel také v anthologii ruské.

Hlavním však polem působnosti Nebeského zůstala vždy estetika a jmenovitě historie literární; první články toho druhu uveřejňoval rovněž v listech svrchu zmíněných, později však stal se horlivým přispivatelem časopisu musejního, v němž uložil velké množství monografií výtečných obsahem i formou. Historii literatury staročeské, kterou Nebeský se zvláště velkou pílí a zálibou studoval, věnován je největší počet článků těch, které uznány jsou všeobecně za vzorné, v mnohém ohledu i *epochální.* Do téhož odboru spadá také velké jeho pojednání o rukopise Kralodvorském, jež v Musejníku a později ve zvláštní knize tiskem vydal a které do naší doby je bez odporu nejlepším dílem o tomto důležitém předmětu. »Rukopis« náš hájil

Nebeský s plným úspěchem také proti nájezdům Büdingerovým a Fejfalíkovým.

Mimo literaturu českou pracoval Nebeský stejně horlivě o literatuře jazyků staroklasických, z kteréhož odboru vedle několika monografií vydal celou řadu vzorných překladů dramat antických. Přeložil zejmena Promethea a Eumenidy z Aischyla, Acharnské, Rytíře a Žáby z Aristofana, Bratry z Terentia a Pleníky z Plauta, jež vesměs nákladem Matice české vydány byly; v překladu Aischylova Agamemnona přerušen byl nemocí.

Jsa kromě toho skoro ve všech moderních jazycích evropských důkladně vzdělán, přispíval do Musejníku překlady a pojednáními z literatury anglické, francouzské, německé, španělské, novořecké a čudské; ve zvláštních knihách vydal roku 1864 překlad Novořeckých národních písní a zároveň s dr. Čejkou Kytici ze španělských romancí. Na památku založení českého Musea napsal Nebeský obšírnou a důkladnou knihu o Dějinách českého Musea, jež vydána byla Maticí v jazyku českém i německém. — V Musejníku i jinde uveřejnil také několik pojednání historických, politických a filosofických, jakož i platně přispíval do Slovníku naučného a do Zpráv České učené společnosti.

Velice důležitou v literárním působení Nebeského je také činnost jeho kritická; přispíval důkladnými úvahami do Květů a Včely, do Musejníku, do Obzoru literárního a Kritické přílohy, jakož i do listů cizích; také při konkurencích o cenu Fingerhutovu vždy důmyslným a spravedlivým soudcem býval. —

Nyní už po pět let, sklíčen těžkou nemocí, oderván je životu veřejnému i literárnímu. Ztráta nenahraditelná!

P. JOSEF GREUTER

»PAPÁ GREUTER« — »PÁTER GREUTER« — »ultramontán Greuter« — »černý Čech z Tyrol« —

každý okamžik potká se člověk s některým tím výrazem v novinách. Kněz Greuter je z nejjmenovanějších osobností říšské sněmovny poslanecké, také z nejpronásledovanějších a »nejřezanějších« žurnalistikou vídeňskou. Z čehož ze všeho si však páter Greuter pranic nedělá: — pohladí si bradu, mrkne vesele očima a vzdychne si spokojeně: »Ach Jesses! — Jesses!« Možno, že bude za krátkou dobu ještě jmenovanější a ještě pronásledovanější, i od svých dosavadních přátel snad, neboť prý se jedná o zařazení zvláštního »katolického klubu«, jehož by on byl duší. Bojíme se však, že i pak páter Greuter si vzdychne spokojeně: »Jesses! — Jesses!« I přinášíme jeho podobiznu pro zvědavost čtenářovu, aby viděl, jak ten »černý Čech« vypadá.

Páter Greuter a krakovský rabín Schreiber poutají v poslanecké sněmovně pozornost k sobě již také co osobnosti duchovní. Ovšem je Greuter daleko zajímavějším »panpáterem«. Je věru zajímavo pozorovat, jak Greuter obratně dovede nosit přes kněžskou svou sutánu ještě široký plášť politického straníka. S jeho horlivostí může býti stejně spokojena matka církev jako politická strana, k níž se byl přihlásil. Jenom »šatem trpělivosti« nezdá se být u něho šat kněžský a je známo, jak rád on, velebný pán, ulehčí sobě uprostřed debaty nějakým hlasitým »fuj!« nebo tím svým pověstným »Ach Jesses! — Jesses!« (když Němci ústavověrci chlubí-

vají se svobodomyslností svou). Sám ale náleží mezi řečníky dobré, ostré a vždy pohotové. Jeho nápady jsou trefné, často i vtipné. Odpověděl-li na př. Němcům, žádajícím prohlášení němčiny za státní řeč, že »všeobecný křik bídy, vyvolaný hospodářstvím právě těch Němců, je již pravou tou státní řečí rakouskou«, je to zajisté ostré a vtipné zároveň. Mnozí chtěli Greutera srovnat už i s proslulým kazatelem Abrahamem a Sancta Clara, což ovšem je už lichocením.

Josef Greuter narodil se roku 1817 v Tarrenci, v hořením údolí innském. Roku 1850 byl v Brixenu na kněžství posvěcen a je nyní profesorem na inšpruckém vyšším gymnasiu. Roku 1861 zvolen venkovskými okresy do tyrolského zemského sněmu, kdež vždy co jeden z předních vůdců klerikální strany měl úlohu velkou. Dne 3. května 1864 zvolen poslancem na říšskou radu, a volby té dostalo se mu také při každé další obnově rady té, rovněž i při volbách pak přímých. Papež Pius IX. jmenoval ho papežským komořím.

POCHOVALI HO — ČASOPISY PŘINESLY O JEho úmrtí několik krátkých zpráv — a povinnost je vykonána. Bez hluku byl život jeho, bez hluku stala se jeho smrt.

My však nezapomene jeho, — dávného dobrého soudruha. Ryzého vlastence. Hbitého spisovatele. Vždy ochotného člověka.

Také životopisná data jeho nehlučí: »Fr. K. Drahoňovský narozen v Bělé blíž Turnova 12. června 1812. Byl c. kr. okr. úřadníkem v Rokytnici. Přispěl zvláště humoristickými pracemi do Květů, České včely, Lumíra, Humor. listů, a sestavil společně s J. Koublem humoristický almanah Krakonoš na rok 1860, v němž i více jeho příspěvkův umístěno.« — Tolik Slovník naučný. A my ještě dodáváme, že vydal roku 1879 silný svazek Veselých deklamací a za posledních let že odpočíval v Brandýse nad Labem.

Drahoňovský byl z nejlepších následovníků Rubešových. Jeho deklamovánky jsou oblíbeny a udrží se dlouho. Však beztoho ještě vůbec deklamovánky úkolu svého u nás nedohrály. Nemají nyní důležitost svou dřívější, kterou dnes již ani dobře změřit nemůžeme, ale důležity jsou napořád. Vykonaly velký kus práce. Nemáme ještě dnes ani žádného společenského života českého, žádných salonů, žádných hybnějších společností domácích, tím méně byl život ten za desítiletí minulých. Vlastenci se scházeli v zákoutí hospodském, skoro tak jak se scházejí ještě dnes, a bavili se vespolek; přicházeli

mezi ně i nevlastenci a došli zde národního uvědomění. Hlavní zábavou byl prostý zpěv a deklamace. Spotřeba dobrých deklamovánek byla znenáhla velká, a musily být skutečně dobry, vtipny, obsažny, protože slovesným obsahem musily přečasto nahražovat nedostatky umění deklamátorského — tenkrát ještě nemohl nikdo k návštěvě vyzvat komiky pražského divadla, ani na ochotnických jevištích nebylo ještě mnoho příležitosti ku zdokonalení se. Ale také dnes jsou na mnohých místech poměry ty staré, začíná se v přečetných koutech českých teprve od prvopočátků a také jinde ovšem spíše se stluče nějaká zábava s deklamací než hned celá divadelní hra. Deklamovánky ještě nedokonaly úkolu svého.

Dobrá invence, plynný proud, působivý vtip nalezá se ve všech deklamacích Drahoňovského. Žádná z nich nespadá mimo obzor český, mimo přirozený názor českého lidu. A ve všech je ten jistý sklon k satiře — jsou to *české* deklamace.

Činnost skromného Drahoňovského sahá přes hrob. —

NE — VHODNĚJŠÍ PODOBIZNU NEMŮŽEME ani v době vrcholícího se masopustu přinést než: podobiznu Hilmarovu, skladatele první tiskem vydané, v oblibu a známost celého světa vešlé *polky*. Jmenovala se, jakož už právě světově známo a do světových dějin na nejveselejší stránku úsměvným rubínem vepsáno: »Esmeralda«! Podivně dost přišlo to české dítě k tomu sice slušně znějícímu, takto ale pracikánskému jmenu.

Stařeček František Hilmar. Skoro již osmdesátník — scházejíť mu do osmdesátky už jenom dvě leta — a napořád ještě veselý, milovník rozmarných společností, jakž ku svému potěšení z venkova se dovídáme. Tráví dobu svého odpočinku v Kopidlně, kdež byl učitelem, a skládá napořád polky, písně a podobné veselky. Však si už odpočinku zasloužil! Hned co hoch malý šel — v průvodu svých rodičů, novopackých osadníků, — co flautista a pianista světem — svět se mu líbil, svět ho, milého, dobrého umělce hladil, a veselost vestěhovala se Františkovi do srdce a už ho ani víc neopustila. Co mladík šestnáctiletý byl už podučitelem, po pilném, skoro *čtvrt* roku trvajícím studium na preparandě — tak důkladně brala se tenkrát příprava na důležitý ovšem stav učitelský! Vzdor tomu stal se učitelem svého času proslulým, ač byl »ve všem samoukem«, jak sám rád dosud se nazývá. V letech čtyřicátých vyznačen celému kraji co »učitel vzorný«, a zvláště s pochvalou vytknuto, že velmi obratně vyučoval »mluvnici a pravopisu českému«. Později vyznamenán záslužným stříbrným křížem s korunou. Je-

ho články ve vychovatelských listech byly hledány; jeho přednášky v učitelských schůzích prosluly. A Hilmar vydržel v činnosti učitelské 54 leta — píšem *padesát čtyry leta!* Víte, co to je? — Přitom skládal pořád vesele dál, na sta polek složil a uveřejnil on sám jediný — mimo to pochody, mše, rekvie a jiné, do masopustu přísně vzato nenáležející věci. Leckteré pěkné skladby uveřejnil i v našich Humorech, když tyto měly r. 1858 také svou hudební, Zvonařem redigovanou přílohu.

Nám jde pro dnešek hlavně o to, že Hilmar jest »*mistrem polky*«. O jeho polkách vynešen soud: »... vynikají jak původní melodií, národní ráz mající, tak hlavně pravým rytmem — kterého moderním jeho stoupencům nejvíce se nedostává — slovem: Hilmarovy polky se posud nejlíp tančí, ony takřka milovníka tance elektrisují, jsouce pravými kousky »od podlahy«...

A především nám jde o »*Esmeraldu*«. To je už staré dítě, narozené v letech třicátých, ačkoli vypadá jako čerstvá, porosená růže. Přišla takto na svět: Hilmar byl dobrým tanečníkem. Přál si mít pro tanec tempo volnější, než bylo tehdejší »ekosé«, a rychlejší než »Nimra«, nový to tanec, jenž ve vůkolí kopidlanském k písničce »Strejček Nimra koupil šimla« polkovým krokem právě počínal se tančiti. Složil tedy také několik, avšak rychlejších »Nimer«. Jedna z nich dostala se bez jeho vědomí do Prahy vojenskému kapelníku Liemannovi a učinila na tehdejším Barvířském ostrově (Žofín) furore nesmírné. Podnikavý hudební nakladatel Hoffmann vyžádal si ji od kapelníka a zanedlouho vyšla tiskem Hilmarova »Esmeralda« — jmeno to jí dáno teprve v Praze — co *první česká polka*. Vyšlo jí několikeré vydání, prošla celý svět a dodnes elektrisuje, zahrána na koncertním podiu. Všude se o ní psalo a taneční mistři celé Evropy přijížděli do Prahy, aby se přiučili polce.

MARUŠKA BITTNEROVÁ

PANÍ MARUŠKA BITTNEROVÁ JE ZASE V PRAze a mezi námi, a je tedy vlastně všechno už zas dobře; ale neměli bychom jí snad přece jen tak odpustit, že byla po tři leta pražského divadla vzdálena? Měla ovšem některé důvody své. Šla za svým manželem, jenž za Wirsinga byl takřka donucen, aby si hledal místo v cizině. Také ji ani nikdo nezdržoval, jakož u nás již bývá obyčejem, že nechají se třeba nejplatnější síly s úžasnou lhostejností odejít, aby pak — když už odešly — honemhonem zase pro ně se psalo. Přece však neměla odejít — hlavní důvod: české obecenstvo ji milovalo. Náležela ť co slečna Boubínová k proslulému »kvartetu ženské krásy« (s paní Malou, s paní Šamberkovou a slečnou Veverkovou), kteréž na českém jevišti po nějaký rok pospolu královalo. A pokroky její umělecké — učitelkou jí byla paní Malá — byly očividny. Je však teď zase mezi námi a my jsme rádi, že jsme jí dobyli zpět, — budiž tedy co nejvelkomyslněji všechno odpuštěno. To jsme hodni, je-li pravda, milostivá paní?

V srpnu r. 1877 přestala býti paní Maruška Bittnerová členem českého divadla a zanedlouho nato přinesl již berlínský časopis v čele svém její podobiznu s připojenou ovšem úvahou. »S umělkyní první třídy setkali jsme se při pohostinských hrách vévodského Meiningenského dvorního divadla v Berlíně... Veškeré berlínské časopisy už konstatovaly, že paní M. B. jest zjevem půvabným, s oslňujícími prostředky uměleckými — lahoda hlasu, duchaplná intence

— zkrátka mladá ta herečka doznala u zdejší kritiky posouzení umělkyně první třídy.« Atd.

Paní Bittnerová hrála pak dále s Meiningenskými v Drážďanech, Vratislavi, Frankfurtu, Praze, Lipsku, Kolíně nad Rýnem a Hamburku, napořád ovšem v úlohách nejpřednějších. Jelikož však stálé cestování bylo jí na obtíž a jí se mezitím dostávalo mnohých skvělých nabídnutí od jiných prvních divadel německých, rozhodla se pro královské dvorní divadlo v Berlíně. Byla tu hned po první úloze své (Markétka) angažována. Puzena však touhou po vlasti rozhodla se, když jí mezitím mimo nová nabídnutí další do Hamburku, Drážďan, Lipska, Frankfurtu došlo také pozvání od nynějšího družstva divadla našeho, zase pro Prahu.

Vystoupla dosud co Markétka, Julie a Klárka. Obecenstvo ji uvítalo skvěle. A veškerá kritika česká uznala rovněž jednohlasně, že paní Bittnerová uvedla se co první mladistvá tragédka českého divadla způsobem skvělým nadmíru.

Životopis krátký a přece plný uměleckých úspěchů!

NA VYŠEHRADSKÉM ŽALOVĚ

ZŮSTAŇME JIŽ PŘI KRÁSNÉM NÁZVU ŽALOV pro ty »arkády mrtvých«, které nad obcí zesnulých předních lidí našich vyrůsti mají na hřbitově vyšehradském! Vždyť je nám mimo to Vyšehrad pravým Žalovem v ohledu tak mnohém! Nyní tam ukládáme pozůstatky těch, kteří v životě nám byli nejdražší. Podobá se, že ukládání to stane se pravidlem, z něhož výminky připustí se jen nejnutnější. A kdokoli jen jednou putoval ze živých za mrtvým tam na Vyšehrad, tou dlouhou cestou žalobnou, vzhůru tím vrchem šerem nočním již korunovaným, jehož stráně ozářeny šlehavě rudou září pohřebních pochodní, nezapomene dojmu toho nikdy víc. Cesta českému srdci trnitá, vrch pašijový. A nahoře Žalov, obec mrtvých. Hledící k velké, živé obci pražské, ošuměný spěchavou Vltavou, ovívaný vlhkými křídly západních vánků.

Jsou tam tiší sousedé, v obci Žalově. Vypadá-li celý kraj český jako modlitební kniha, jsou ti sousedé založeným do ní obrázkem. Obrázek hluboko zapuštěný, mosaikový, složený z jednotlivých drahokamů. Kladem je šest stop do stejné hloubky, do jedné plochy. Ale zahledíme-li se jen okamžik do obrazu, vystupují dosavadní rysy s dokonalou, překvapující plastikou: my vidíme kus českých dějin. Vidíme českou půdu, pilné pracovníky na ní, jak neunavně kladou brázdu vedle brázdy, až každý rodu svému na výživu upravil novou líchu žírnou, — a obličeje pracovníků těch září bájnou čistotou a úsměvným jasem.

Božena Němcová, zkoumající a básnicky popisující ten lid, pro nějž pracovali všickni. *Vítězslav Hálek* a *Boleslav Jablonský*, pějící z duše toho lidu písně perly. *Václav Hanka — Václav Zelený*, střežící krásný jazyk jeho; *Karel Vinařický*, *František Šohaj*, jazykoví klenotníci. *Jan Škoda*, uvádějící mládež na dráhu moudrosti; *Purkyně Jan* a *Marek Antonín*, vedoucí vyzrálého ducha národa k nejvyšším vrcholům světové vědy. *Václav Levý*, stavící co odznak cesty naší pomníky, díla uměleckého nadšení. *František Brauner*, obraňující nezadatelná práva českého lidu.

Mimo ty veselý *Filípek*, učenci *Hansgirg* a *Zikmund*, *Hansgirgová*, učitelka českých hospodyň, *Krolmus*, starožitník, kazatelé *Ditrich*, *Ruffer*, *Mužík* a *Novák*, umělec *Purkyně* mladší.

Zevnějšek obce Žalovské má ještě ráz — celého posavadního života našeho lidu. Je prostičký, ano chudý. Jak česká vesnička, jak česká chaloupka.

Básník *Štulc*, probošt vyšehradský, jenž zvelebení staroslavného Vyšehradu učinil životním sobě úkolem, pomýšlí také na úpravu hřbitova, především na úpravu »Arkád mrtvých«. Budiž požehnání dílu jeho! Nechť vzroste brzo, založeno letos ještě. Letoškem překročíme některé zlaté prahy, do nového života: Národním divadlem, snad přec i českou universitou. Budiž velký obrat vyznačen i pomníkem naší vděčnosti ku prahům minulosti, k pracovníkům skleslým!

ANTONÍN WAGNER

JE V TOM ZCELA ZVLÁŠTNÍ VŮLE OSUDU, ŽE první větší plastické znázornění postav z nejkrásnější básně našeho *Rukopisu* vyjíti mělo z rukou rodáka zas *kralodvorského.* Užili jsme zde slova »nejkrásnější« — tušíme, že právem, vzdor tomu, že mistrovských, rozhodně krásných básní je v Rukopise našem celý růženec. Snad že mysl některá, klonící se k romantice dob již pozdějších, ráz plného, rytířského středověku na sobě nesoucích, položila by na přední místo Ludiši. Snad jiná zase dala by přednost Jaroslavu, pro modernější jeho již zakulacenost a pro oslavu idey křesťanské. Jsouť právě básně Rukopisu tak základně a jasně rozdílny věkem, určitým svým ovzduším, mravním svým dechem, poetickým svým způsobem, že svědčí o prarůzných individualitách básnických, vyvinuvších se za poměrův časově a kulturně zcela od sebe odlišených. V tom také spočívá nejpádnější důvod pro pravost Rukopisu. Kdo ale dovede se obdivovati síle básnické takřka elementární, poesii v patině zlaté staroby se lesknoucí, líčení co nejplastičtějšímu a přec po dávném způsobě tak úsečnému, jak bývá sám hrdinův čin, mluvě jakoby mocným vodopádem hučící a hřímající, sáhne zajisté vždy po *Záboji.* Není pražádné pochybnosti, že ani nemohlo býti lepší volby postav pro výklenky ve hlavním průčelí Národního divadla, než jsou Záboj a Lumír. Je v nich moment eminentně národní, znázorněna v nich poesie česká ve svém prvotním rajském květu, vypravují nám o hrdinné a nadšené lásce

k vlasti, líčí dramatickou sílu, a jsou jakoby ovívány hudbou a zpěvem.

Tolik je jisto, že Wagner všemu tomu porozuměl. Jeho Lumír a Záboj jsou dohromady, smíme-li tak říci, plným, mohutným akordem. Časopisy české přinesly o těch sochách již podrobné, velmi pochvalné úsudky, — nebudem jich zde opakovat, vyslovujem jen radost svou nad dokonalým zdarem. Wagner dosti pozdě přichází k zvučnějšímu jmenu, jež ovšem podrží provždy. Wagner je nyní téměř již 47 let stár. Ano, v našich poměrech byl by mohl vysoce nadaný výtvarný umělec každý — ba může ještě dnes — přeživ celých sto let zemřít, aniž by se mu byla podala příležitost jedna jediná, aby dokázal ten talent svůj. České občanstvo nevzmohlo se dosud duševně a peněžitě na podporování umění výtvarného, »česká« šlechta sobě nevšímá českého života vůbec, ne literatury, ne umění, vůbec ničeho. Naši umělci hynou a zahynou, zůstanou-li doma, a jdou-li do ciziny, do německé ciziny totiž, zahynou tam zase jen proto, že jsou to *čeští* umělci. Vídeň se ozdobila již několika mistrovskými děly Wagnerovými, Praha neměla od něho dosud ničeho. Ale včas ještě spojeno jmeno jeho s výtvarným naším arcidílem národním. Wagner již u nás zvítězil a vřadil se v živý, pyšný kruh nynějších sochařův českých: Šímka, Schnircha, Myslbeka, Seelinga a j. j. Osvědčil se co umělec klasicky vzdělaný, nadšený a česky cítící.

ŽÁDNÝ ČLEN NYNĚJŠÍHO MINISTERSTVA,

jež jest nebo by alespoň *mělo* být ministerstvem »pravice«, neimponuje »levici« tak jako doktor Julian Dunajewski. Žádný jiný také nezajímá nás Čechy jako on. Je to muž celý: vždy s věcí obeznalý, náhledu plně vyzrálého a vládnoucí formou vždy říznou a — třeba-li — i bezohlednou. Pravý bič na frázovitost levice a pravý sloup pravice celé.

Bohatě ho příroda obmyslila duchem, přebohatě obrnil se sám vědomostmi, a přece mu nepřálo valně štěstí: jeť dr. Dunajewski, jak známo, rakouským ministrem finančním. Je to kříž s těmi penězi! Někteří lidé je mají a jiní jich nemají; rovněž pak jako u lidí je to u států: jeden má, druhý nemá, a Rakousko — jakož snad také známo — náleží mezi ty, kteří nemají. Snadno být finančním ministrem v státu, který peníze *má* — »kdo má peníze, má rozum«; ale velkého a jiného rozumu je třeba v státu, kde nejsou. Ovšem, zázraky se už nedějí a stát či jeho finanční ministr musí v případu potřeby činiti pak zcela totéž, co my jednotliví lidé smrtelní: dluhy. Nikdo by ale neřekl, jaké je to umění: dělat *dobře* dluhy. A jak je to těžké i pro finančního ministra, vzdor tomu, že — jich sám neplatí. Takový dluh státní má pomoci »finanční chorobě«, a podobá se vždycky pozlacené pilulce: — zevnitř zlato, uvnitř ale přece jen pilulka, trpká, tuze trpká.

Dr. Dunajewski opatřuje teď novou rentou Rakousku tedy nové peníze. Dejme my Češi dobře

pozor, kdy Rakousko ty peníze dostane. A je-li nám něco dlužno, přihlašme se ihned následujícího dne, a to hodně časně zrána. Na některé dlužníky ani nemůže věřitel dopadnout dosti časně.

Dr. Julian Dunajewski, dřívější profesor universitní a vládní rada, nyní tedy ministr finanční, narozen roku 1822. Roku 1852 stal se suplentem politických věd na universitě krakovské, r. 1855 přesazen do Břetislavy, r. 1860 co řádný profesor do Lvova. Když pak na universitě krakovské polská řeč u vyučování zase zavedena, vrátil se tam co řádný profesor věd politických a statistiky. Od roku 1864 zasedal ve sněmě, roku 1873 zvolen po prvé do říšské rady. Byl na říšské radě vždy velice činným, zvláště v komisích národohospodářských, a řečnil ve všech debatách důležitých, jmenovitě v debatě adresní, při poradách budžetních, při rokování o vyrovnání s Uhry, o smlouvě berlínské atd.

ONDŘÍČEK *MUSÍ*, MYSLÍM, MÍT PRO KAŽDÉHO ČECHA DO SEBE COS SYMPATICKÉHO, JEŤ ON PRAVÝM *ČESKÝM ZJEVEM.*

Téměř ve všem připomíná nám ty ryze české houslisty české, ty Lauby, Slavíky, kteří také na počátku živili se po hostincích, hráli ve světle a dýmu »lepších hospod« pražských, až pak vstoupli na parkety nejelegantnějších, nejvybíračnějších salonů evropských a před znalci nejlepšími a lidmi nejmocnějšími vydobyli sobě jmena světového. Mnoho-li nám zaniklo velkých virtuosů v tom našem »českém šumařství«, k němuž byl odsouzen téměř každý výkonný hudebník český, a mnoho-li se jich, vzdor nepřízni poměrů a lidí Čechům nepřátelských, vyvinulo přece jen k velikosti obdivované! Byl by o tom zajímavý článek kulturní, pro nás ceny velké.

Ondříček vydává se nyní na svou první cestu světovou, aby nastoupil dědictví v slávě po orlu Laubovi. Mladý orel, ale každý praví, že skutečný orel, jehož peruť vydrží už přes let celým světem. Budem ho sledovat na každém vítězném kroku jeho.

Mladý orel, krátkého dosud života — krátkého také životopisu. František Ondříček narodil se 29. dubna 1857 v Praze na Hradčanech, z otce Ondříčka Jana, houslisty výborného a v Praze velmi oblíbeného. Hrával s otcem v hostincích a v divadle Švandově. Do konservatoře vstoupil roku 1873, a od té doby svým talentem každého překvapoval. Překvapil obecenstvo hned prvním svým vystoupením v konservatorním koncertě zkušebním; rovněž prv-

ním svým koncertem samostatným (1877); a rovněž překvapil celou vybranou komisi, kteráž měla rozhodnout o jeho přijetí do konservatoře pařížské, kamž jej byl vyslal mecenáš jeho p. Oliva. »My vás zde více naučiti nemůžeme, než již umíte!« pravil k němu profesor zkušební. A po dvou letech obdržel na vzorném ústavu tom *první cenu:* drahocenné housle, s věnováním na nich do zlata vrytým, velkou stříbrnou medaili a čestný diplom s podpisem ministra osvěty Freycineta. Ministr, odevzdávaje mu diplom, stiskl ruku jeho: »Zůstaňte Paříži věren!«

Od těch dob vystupoval Ondříček opět veřejně v koncertech, ale jen v nejslavnějších. V Paříži v Pasdeloupových, pak v největších bruselských, bordeauxských, lyonských atd.

Nyní tedy nastupuje první svou cestu světovou. Český cit jeho mu kázal: »Nastup ji z Prahy!« Praha ho uslyší tedy zase první. Zdar nejplnější sprovodiž pak cestu jeho!

ANTONÍN LHOTA

VÝTVARNÁ AKADEMIE PRAŽSKÁ POČÍNÁ SE reorganisovat. Pomalu, velmi pomalu, ale konečně přec! Není také nic platno, moderní snahy bijí mohutnými vlnami přes hranice Čech, — v uměleckém ohledu tak klidných, do nedávna nehybných. Dech a snaha moderní stává se vždy mocnější a zanedlouho skácí se před nimi už veškerý starý cop a veškeré školometství. V akademii pražské jeví se rok co rok čilejší vždy ruch, učitelé její mohou se již pohybovati směleji a pomýšleti na reformy. Jednou ze změn je také již: nový řád při volbě rektorův. Volba děje se nyní po způsobě na všech vysokých školách vůbec oblíbené: sbor profesorský volí sám a ze svého středu rektora vždy na určité časové období, obyčejně vždy na jeden rok. A prvním takovým *voleným rektorem* výtvarné akademie pražské stal se Antonín Lhota.

Lhotovo jmeno je po Čechách dobře známo. Již před rokem 1848 ozdobovaly se české domácnosti rády obrazy z historie české, rodiny i méně vlastenecké, ano téměř neuvědomělé kupovaly rytiny takové i dávaly je za sklo a do zlatých rámů. Vždyť tak činili i Němci, vidoucí v české minulosti působivou romantiku, jak se jim podobalo, politicky zcela neškodnou, ze skutečnosti už ve vzdálené ovzduší mythické povznešenou (vizme jen, jak psali tenkráte také ještě přední básníci němečtí: Meissner, Hartmann, Frankl a j.). A na stěnách těch domácností českých nalezaly se i nalezají tak mnohé komposice Lhotovy, obyčejně některá litografie

z dějinného *cyklu* českého, vydaného ve Vídni Rauchem, nejčastěji ale Weinholdem v Drážďanech litografovaný Lhotův obraz: Obrácení na víru pohanských Prušanův skrze Přemysla Otakara II.

Lhota jest na svá leta (narodil se r. 1814 v Kutné Hoře) dosud velmi čilý a svěží. Jeho prací je již legie a veškery obrazy jeho jsou figurální, vážené buď z historie »svaté« nebo české — nám tedy opět svaté. Některá z nejzdařilejších jeho děl získala Jednota přátel umění pro obrazárnu svou. Lhota řadí se k nejlepším starším umělcům českým.

TROCHU SE OPOZDILO JARO LETOŠNÍ, ZATO

teď, kamkoli na venkově zajedeš, jen se to hemží po polích: venkovský lid náš, veškerá naše sedlač, je při své zlatonosné práci, jdouc ruka v ruce s věčně se obrozující přírodou.

Trochu se opozdilo, ba o celá století se opozdilo také nové jaro českého národa. Zato ale teď, kamkoli pohlédneš, hemží se to po národní roli naší — a tu opět nejvíce a nejtěžší práce leží na venkovském lidu našem, na veškeré české sedlači naší — z její práce, z práce samého »lidu« vyjíti musí obrození a spása nám, z kruhův »panských«, to vidíme, nevyjde nikdy! Náš rolník je jediným pravým »českým zemanem«, jak již Sladkovský tak trefně byl řekl. On z té krásné zelené země naší vyluzuje dvojí zlatou žeň: hmotnou a duševní. A je-li vůbec někdo s to, by osvěžil zase český vzduch zkažený a vypudil z něho vše, čím cizota jej znešvařila, je to zajisté sedlač česká.

Kratochvil z ní vyrostl a zůstal s ní srostlý! Po Čechách je as málo jmen, která by byla tak všeobecně známa a všude ctěna, jako jmeno Kratochvila, rolníka z Lounek. Výsledek neunavné píle, vždy bdělého rozumu, vždy spolehlivého smýšlení. Kladem zde schválně suchá jen data, aby tím jasněji se vidělo, čím byl a jest Václav Kratochvil, český rolník.

Václav Kratochvil narodil se roku 1820. Již mladík pečoval o probouzení lidu, hlavně šířením vzdělavacích spisů politických (tajně přivážených z ci-

zozemska) a spisů hospodářských. V r. 1848 byl s jinými probudilými občany vyslýchán od létací komise hrdelního soudu, pro účastenství v pražských událostech svatodušních. Za Bacha podporoval pronásledované mladíky radou, penězi i poskytováním útulku.

Vůbec třeba sledovat činnost Kratochvilovu hlavním směrem *trojím. V politickém* ohledu sluší zaznamenati, že byl Kratochvil poslancem zemským za okres Roudnický a Mělnický po celé první šestiletí sněmovní. On také předsedal proslulému *prvnímu táboru* na úpatí Řipu a byl kvůli němu s rolníkem *V. Jandou* odsouzen na šest měsíců do žaláře. Kratochvil je co nejhorlivějším přívržencem snah svobodomyslných.

V ohledu *samosprávném* zaznamenati sluší, že jest Kratochvil od r. 1850 stále členem zastupitelstva obecního a od r. 1865 starostou okresního zastupitelstva roudnického (kromě 6 let, za kterých jakožto deklarant nebyl v úřadě starosty potvrzen).

V ohledu *hospodářském* byl Kratochvil vždycky vzorem pokroku hospodářského v celém kraji. On provedl již v prvních letech padesátých *rozsáhlou melioraci* na obecních i rustikálních pozemcích obcí Chodouny a Lounky, od kteréž doby uměle odvodněné pozemky ty jsou nejlepšími chmelnicemi a polnostmi na pěstování zeleniny. — V prvních letech šedesátých sloučil veškeré kontribučenské fondy obilní čtyr panství v jedinou velkou *hospodářskou záložnu,* která od těch dob znamenitě působí, a zasadil se o zřízení *hospodářské školy* v Hracholuskách u Roudnice, přiměv obce všech čtyř panství, aby se k zřízení školy vzdaly pětiletých úroků z fondů kontribučenských. Jen několik zase let později zasadil se o zřízení tří velkých *závodů průmyslových:* cukrovaru, sladovny a líhovaru. Kratochvil první v roudnické krajině zavedl stroj mláticí a stroje k paření a mletí kostí (hnojiva), první též

pěstoval »vojtěšku«, pícní rostlinu oblíbenou a velice nyní rozšířenou.

Kratochvil, po životě již tak bohatém, jest dosud v plné síle, zdravý a podnikavý.

Není český ten rolník snad pravým naším zemanem?

PROF. DR. JAROMÍR J. HANEL

PŘIZNÁVÁME SE, ŽE PRÁVŮM NEROZUMÍME.

Kdykoli my »Humóry« měly jsme »s právem« co dělat, vypadalo to s námi vždycky bledě, jak náleží bledě. Lze takřka říci, že nebylo případu, abychom byly »s právem« něco svedly — my s ním raděj už ani nemluvíme. Proto také další přiznání, »my« že nedovedeme doktora *Hanela** ani náležitě ocenit. Víme jen tolik, že je učenec, značný učenec, a před takovými pány máme respekt. Dále víme, že dr. Hanel povolán teď na *universitu českou,* a té rozumí celý český národ, my s ním. Už je zde, to nové, vysoké školské jaro naše, Hanel je první jeho, z jihu přicházející vlašťovkou — honemhonem jsme si ji vyfotografovali pro čtenářstvo svoje! —

Dr. Jaromír J. Hanel narozen jest 9. dubna 1847 v Třebíči na Moravě, kde jest doposud otec jeho Med. Dr. Jan M. Hanel městským lékařem. Studia gymnasiální odbýval Hanel s výtečným úspěchem v Jíhlavě, zčásti v Jindř. Hradci, práva studoval na vysokém učení pražském, kde dosáhl též r. 1871 hodnosti doktora práv. Již r. 1869 začal, vybídnut jsa k tomu od prof. Randy, uveřejňovati v časopisu Právník práce své z oboru historie českého i slovanského práva, z nichž uvedeny buďtež zejmena: O poručenství starého práva českého se zřetelem ku právu moravskému; O letech práva staročeského; Věno v právu slovanském; Nejhlavnější zásady dě-

* Jmenuje a píše se sám vždy *Hanel* a nikoliv Haněl, jak omylem druhdy se tiskne jmeno jeho.

dičného práva polského; Obecná poruka v právu slovanském. R. 1872 povolán jest Hanel od Právnické jednoty do redakce Právníka, i vedl redakci tu (vedle dra J. Pražáka) až do října r. 1874, kdy opustil za novým svým povoláním Prahu.

Habilitovav se totiž mezitím na pražské právnické fakultě z oboru historie práva rakouského, byl Hanel, jenž vydal co soukromý docent spis: O vlivu práva německého v Čechách i na Moravě, povolán co řádný profesor na nově založenou universitu v Záhřebě pro stolici všeobecné historie práva. Odchodem svým z Prahy nepřerušil H. arciť literární spojení s vědeckými kruhy pražskými a zasílal i nadále do Právníka rozpravy i úvahy, z nichž budiž na př. zejmena poukázáno ku článku: O vývinu práva dědičného v Rusku do r. 1649.

V Záhřebě vytknul si Hanel vedle úřadních svých povinností hlavně dvojí úkol: seznamovati totiž vědecké kruhy jihoslovanské s výsledky prací v oboru historie práva, docílenými u ostatních národů slovanských, a dále učiniti vědeckému badání přístupnými bohaté prameny historicko-právní, jež se na slovanském Jihu ve veřejných i soukromých archivech nalezají. Příležitost i prostředky ku rozluštění úkolů těch poskytla Hanelu hlavně jihoslovanská akademie věd i umění, která jej zvolila již r. 1874 za řádného člena svého. Ve směru prvním uveřejnil Hanel v Radu jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti následující práce: Kritický rozbor děl o právu slovanském (kn. XXXII. i XXXIII.); Nástin literární historie práva českého (kn. XXXVI. i XLIII.); nejobšírnější na onu dobu životopis čestného člena jihosl. akademie Františka Palackého (kn. XXXVII.); ve směru druhém učinil H. r. 1875 (Rad jugosl. ak., kn. XXXII.) akademii obšírný návrh o způsobu, jakým by se měly vydávati historicko-právní památky jihoslovanské, procestoval r. 1876 za toutéž příčinou Dalmacii i vydal r. 1876 co

první svazek osnované jím sbírky: Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium nejstarší statut dalmatský: Statuta et leges civitatis et insulae Curzulae (1214 až 1558). Druhý svazek sbírky té vyšel od něho r. 1878 a obsahuje: Statuta et leges civitatis Spalati. Vědecký rozbor této památky podal Hanel ve článku: Právní život v obci Spljetské (Rad jugosl. ak., LIV.). Vedle těchto prací rediguje Hanel od r. 1877 (s prof. Lorkovićem) právnický časopis Mjesečnik pravničkoga društva. R. 1880 uveřejnil H. v Právníku obšírný spis: O pojmu i objemu historie práva rakouského.

Nejv. rozhodnutím od 21. března b. r. jmenován jest Hanel řádným profesorem historie práva rakouského na pražské universitě, kteréž místo má 1. říjnem nastoupiti.

JSME PŘESVĚDČENI, ŽE ZAVDĚČÍME SE ČESkému učitelstvu velice, podáváme-li mu dnes podobiznu skladatele Skuherského. Páni učitelé z tak velké části měli se Skuherským co činit jakožto s řiditelem školy varhanické, a těšili se jak mistrnému jeho návodu, tak osvědčené humanitě jeho. Nyní pak připutují po stech do naší Prahy, aby činně se súčastnili velké slavnosti Hlaholské, a zajisté že nikdo z nich neopomene navštíviti také předchozí krásnou akademii Českých žurnalistů, aby mimo jiné skladby zajímavé poslechli sobě také Skuherského »Máj«, skladbu plnou poesie.

Rodina Skuherských náleží k české duševní aristokracii naší. Otec *František Alois* — proslulý lékař a zakladatel nemocnice opočenské, jež se stala vzorem jiným venkovským nemocnicím českým. Syn *Rudolf* — spoluzakladatel vysokých škol technických, proslulý vědátor, muž nám vůbec nezapomenutelný. Druhý syn *František Zdeněk* — proslulý hudebník.

Tento byl původně určen také pro stav lékařský, hudba však neodolatelným kouzlem svým zvítězila: Skuherský stal se výtečným praktikem i theoretikem hudebním. Jeho díla náučná — O formách hudebních a O skladbě hudební — cení se i v cizině vysoko pro jasné a nové názory své. Jeho vlastní skladby pak jsou co nejrozmanitější a representují téměř veškeré formy hudební. Mámeť od Skuherského celou řadu krásných *mší* a jiných ještě skladeb kostelních. A stejně pilně i šťastně vyniknul též

v hudbě profánní. Velkou fantasii jeho »*Máj*« jsme již uvedli; dále sluší zmíniti se o jeho skladbě některých *písní rukopisu Kralodvorského*, stavící se po bok skladbě mistra Tomáška; konečně i v hudbě *dramatické* osvědčil se Skuherský s výsledkem krásným. — Hned v prvních letech padesátých složil zpěvohru »*Sámo*«. Z Inšpruku, kdež byl pak ředitelem hudebního spolku, zaslal samostatnému již divadlu českému opery »*Lora*« a »*Vladimír*«, jež obecenstvo i kritika velmi příznivě přijaly, a účastnil se takto památného pro nás tehdejšího reje skladatelského, z něhož nám vykvetl již *původní český repertoár operní*.

Praví se, že Skuherský chová ještě několik, již dohotovených oper v rukopise. Velké Národní divadlo zajisté je uvítá s radostí. Budeme pro Národní potřebovat čilou činnost veškerých svých hudebních dramatiků, a Skuherský je z nejnadanějších.

BEDŘICH WACHSMANN

RÁZ HLAVNÍCH ULIC PRAŽSKÝCH JE TEĎ přechodní, přípravní; neuplyne ale již mnoho dní a veškeré ty »tepny pražského života« nabudou zjevu naprosto výminečného, řídce slavnostního. Již nyní klenou se vítací brány, dovršují se prarůzné pylony, vyzdvihují se ze země trofejní sloupy do výše tří pater. Starost, aby vše to vyhovělo zákonům krasovědy a bylo na čest hlavního města české země, svěřena Bedřichu Wachsmannovi. Nemohlo se také ani volit šťastněji!

Wachsmann je náš přední stylista výtvarný, stylista duchaplný. Není nejmenší pochyby, že navržené a řízené jím zdoby slavnostní budou vesměs krásny. Již nyní je nanejvýš zajímavo sledovat jich nenáhlý vzrůst, aniž by divák tedy znal kresební návrh Wachsmannův. Dle základních jednotlivostí na příklad soudit na celý příští tvar vítací brány v Hybernské ulici, dle polychromních drobtů prvních na pestrý a přece souladný barevný celek. Jeť Wachsmann ornamentik výtečný a každá jeho dotýčná práce je naprosto zaokrouhlena, přitom jakoby vydechnuta.

Wachsmann je vůbec umělec mnohostranný. Akvarelista na slovo vzatý, krajinář výborný, v ornamentice i architektonice rozhodná autorita. Mnohé jeho oltáře po kostelích českých jsou vzorem přesných a přitom lahodných slohů, rovněž tak kostelní náčiní a paramenty dle jeho nákresů vyvedené.

Ano, Wachsmann má ještě vlastnost jednu, kteráž nám jej činí milým. Je rodilý Němec, zůstal Něm-

cem, ale nezná národní exklusivnosti na poli duševním, nezná moderní víry našich německých krajanů, kteří domnívají se, že jsou jediným ve světě lidem, nemajícím pražádných povinností ku vlasti své. Wachsmann cítí se synem české země, a kdekoli může, přispívá k umělecké její oslavě. On se těší z pokroků českého umění, je sám proto členem Umělecké besedy, podporuje ji vždy co nejochotněji v snahách její, a je přece na příklad šíře známo, že on provedl v letech 1868—1869 veškerou vnitřní úpravu v staré Křížové kapli pražské, podniknutou péčí Umělecké besedy.

Jak subtilně Wachsmann myslí na veškeré věci domácí, jsou dokladem jeho návrhy prací zlatnických. Pozorovalť na př. důležitost českého granátu, nyní teprv v oblibu širší přicházejícího, když už řídkého, viděl také, jak šablonovitě se skvostným kamenem tím zachází průmysl ozdobnický, a sám učinil některé překrásné, se vzácným důmyslem provedené návrhy. Poukazujeme Pražany jen na skvostný diadém, dle návrhu Wachsmannova vyvedený a v klenotnické výloze p. Rumla (v Jungmannově třídě) na odiv vystavený.

Počítáme Wachsmanna k upřímným duševním přátelům svým.

VYHOVUJEME RÁDI ŽÁDOSTI S VELMI MNOHÝCH stran nám projevené a přinášíme podobiznu poslance na říšské radě, proslulého Ottona Hausnera. Politika s řídkou všestranností vzdělaného, řečníka nad jiné vynikajícího, muže váženého i od protivníků jeho politických.

Hausner je předním řečníkem pravice. Poláci vůbec vynikají talentem svým řečnickým, Hausner ale dovede přímo unésti řečí svou, neboť je prochvěna vždy plným vnitřním přesvědčením, řídkou věru u politikův upřímností a ještě řidším idealismem, — Hausner přiznává se k idealismu sám co nejzřejměji. My Čechové máme v něm a vůbec ve bratřích Polácích spojence nejvýdatnějšího. Slované na říšské radě dlící, až na velmi málo výminek, shlukli se pro společné otázky téměř již v tábor jeden. Jsou lučištěm i tetivou, pomáhajíce sobě vzájemně a metajíce společně šípy na nepřátely. Cítíme, že nejsme sobě jen přátely, jež spojila náklonnost, soudruhy, jež pojí prospěch, nýbrž přírodou srostlými bratry.

Otto Hausner narodil se roku 1827 v haličských Brodech. Studoval ve Lvově a Vídni lékařství, načež roku 1848 odebral se na vysoké školy berlínské, kdež za dnů březnových sdílel se v boji barikádním. Přišel pak do Vídně, kdež, divák pouhý, při boji u mostu Táborského lehce raněn. V letech následujících věnoval se studiím hospodářským, spravoval sám statky značné a byl mnohostranně co spisovatel činným. Takž vydal dvousvazkovou Srovnavací sta-

tistiku evropskou, dále anglickým jazykem sepsaný, rovněž dvousvazkový slovník všech bitev od nejstarších zpráv historických až po rok 1864 (vydaný v Novém Yorku), francouzsky psané dílo o malířství italském, úvod k Statistice lidské bídy atd. Statistický kongres florentinský jmenoval jej členem svým, rovněž statistický kongres peštský. Roku 1873 zvolen do zemského sněmu haličského, roku 1878 vstoupil do rady říšské. Dne 5. listopadu téhož roku, na konci debaty adresní, měl proslulou řeč o bosenské okupaci, kterouž rázem stal se mužem slavným.

Doufáme, že Hausner navštíví nás u příležitosti odevření Národního divadla. Nechť přijde už nyní nebo teprv až k sv. Václavu, hostem nám bude zajisté přemilým.

— — — — — — — — — — —
my chvěli se, nevěděli oč,
my smáli se, nevěděli proč—
ach příznaky první lásky!
»*Jaro 1848.*«

VEŠKERÉ POČÍNÁNÍ LIDSTVA MĚLO R. 1848 skutečně příznaky první lásky, horoucí lásky k volnosti svaté! Již náleží rok ten historii a poesii, a také výrazuplná postava Petra Fastra patří stejně již do obou. Ještě jej vidíme jakoby před sebou, kráčejícího kdys ve dnech májových s několika ještě přátely Malou Stranou volně vzhůru k Hradčanům. Postava silná, tvář kulatá, upřímná, na těle roucho bohaté, trochu fantastické, jak je zrodila a žádala fantasie doby ve všem rozohněné. Tenkráte to barvami na nás všech jen hrálo: doba lidského mládí, a mládí vždy se strojí do vesela; doba probuzení českého ducha, a Slovan miluje všude barvu jasnou!

Pravý vzor občana, ne jací jsou, nýbrž jací býti mají. Čech »neurvalý« — dej nám pánbůh takových do miliónu! A ve svém smýšlení od let dětských až po hrob nezměněný: stejně rázný od let školských, kdy »signum« (školský trest — přivěšená knížka — pro ty, kteří česky mluvili) rozbil o hlavy svých spolužáků, až po den, kdy uvolnil lidu cestu a rozkopnul dvéře lázní Svatováclavských, nyní skoro zapomenutých.

Původně byl Faster mlynářem na venkově, kdež působil, probouzeje a pobádaje, ve smyslu vlasteneckém. Pak přestěhoval se do Prahy, kdež zřídil elegantní kavárnu v Královských lázních. Brzo byla kavárna Fastrova střediskem české inteligence. Tam již před rokem 1848 bývaly scény živé, před březnovými dny pak často bouřlivé. Tam jako by duch času byl vanul vzkazy své z probouzející se ciziny

do naší ještě spící vlasti. Po stolech stáli muži a předčítali cizé časopisy, kavárna byla nabita, rameno na ramenu, a vlny lidstva často sem bily jako v příboji a odboji.

Faster byl českým »tribunem lidu«. Sám se nevnucoval nikde, byl však jinými staven a posílán všudy, kde třeba bylo muže odvážného. Faster stal se místopředsedou »výboru Svatováclavského«, pak členem »výboru Národního«, členem městského zastupitelstva, deputovaným českého národa pro Vídeň, setníkem Národní obrany atd. A když nastala reakce, stal se Faster zase prostým jen hostinským a odebral se později s živností svou zase na venek, kdež zemřel. Ovšem okusiti musil také od trpkého ovoce tehdejších Svatodušních svátků. Byl na Hradčanech vězněn, a Němci i zpátečníci, kteří měli už dříve na něho říkadla posměšná, měli pak s jeho jmenem si zahrávající úšklebek: » Jetzt *Peter Faster, bet' er, fast' er!*« Ale »nepostil se« dlouho, byl uznán nevinným.

Jaký význam měla tehdáž činnost Fastrova, lze posoudit dle toho, že když dr. Strobach zvolen r. 1848 měšťanostou pražských měst, kladl sobě některé výminky a první zněla, aby Fastrovi udělena byla *národní odměna.** Protahovalo se, protahovalo, až reakce zmařila i odměnu zaslouženou.

* Byloť jemu a dětem jeho přiřčeno doživotně svobodné užívání hostince Steinitzského na Malé Straně.

TŘICET LET TOMU, CO PANÍ KATEŘINA PODhorská více na jevišti nezpívá, a přece její jmeno dosud často se vyslovuje! Důkaz to, že bude jmenováno ještě dlouho, že jest pietou současníkův zapsáno v paměť potomstva.

Současnice Jindřišky Sonntagovy, byla Podhorská mnohými stavěna pro vzácné umění své i nad tuto. Ovšem Sonntagova procestovala svět a zapsala se tím v »kalendářík lidstva«, kdežto Podhorská veškeré své umělecké působení věnovala jen vlasti; alespoň v »kalendářiku« svého národa zůstane tedy však zapsána provždy.

Tenkráte věru že v hudebním světě děly se téměř po půl století samé zjevy fenomenální. Také malá Katuška Podhorská byla takovým zjevem: mělať teprve dvanácte let, když zpívala r. 1819 na jevišti už Aninku v Boieldieuově »Červené Karkulce«, a to vedle Jind. Sonntagovy, jen o tři leta starší! Zpívala tak, že přijeli řiditelé až z Lipska, aby si ji poslechli a pro již tenkráte proslulé »Gewandhauskoncerty« ji angažovali za plat tehdá značný. Brzy nato však byla zase v Praze, v engagementu stálém, z něhož se už nevybavila. Chtěli ji získati pro mnohá divadla velká, jmenovitě pro dvorskou operu vídeňskou; dílem však náchylnost vlastní, dílem neústupnost tehdejších českých stavů, které nechtěly připustit, aby síla tak znamenitá byla odcizena zdejšímu divadlu zemskému, udržela Podhorskou v Praze při divadle až do r. 1849.

Nám je ovšem nad jiné důležito, že znamenitá

zpěvačka ta byla a jest rodem i uvědoměním svým Češka a že spolupůsobením svým umožnila provedení prvních větších oper jazykem českým. První řada oper po česku zpívaných zahájena roku 1825 Čarostřelcem, v němž paní Podhorská, ještě co slečna Kometova, zpívala Lidunku. Téhož času přeložil Štěpánek Mozartova Don Juana a byl týž počátkem dubna po prvé česky proveden ve prospěch živitelny chudých u sv. Bartoloměje (vůbec 258. to provedení Don Juana v Praze); paní Podhorská zpívala Donu Annu. Dále zpívala Rosinu (v Lazebníku sevillském), Amazillu (v Jessondě), Benjamina (v Josef a jeho bratří), Emelinu (v Rodině švýcarské) a m. j.

Po celých 25 let účinkovala Podhorská na českém jevišti, aniž by byla jakýsi honorář brala; činila tak z pouhého vlastenectví. Zajisté krásný to příklad obětovnosti předkův našich. Ovšem není dnes už zapotřebí, aby herci a zpěváci zdarma své síly obětovali divadlu, aby spisovatelé bez honorářů psali, atd.; dnes kdo píše, kdo hraje a zpívá, musí se obětovati *českému* umění *cele*, musí tedy za svou práci míti také možnost existence, ale vděčně, co nejvděčněji musíme vždycky vzpomínat oněch vlasteneckých vzorů, jakým byla také paní Podhorská.

Zvláště nyní, když velké Národní divadlo už brány své odevírá, buď šedé umělkyni do klidného jejího zátiší zaslán pozdrav nás všech vřelý!

BYLO BY VELICE ZAJÍMAVO, KDYBYCHOM si dovedli zcela jasně říci, čeho všeho od svého Národního divadla očekáváme. Myslíme, že tak asi všechno: vzpružení hereckého umění, rozkvět poesie a hudby, výkvět nové doby politické. Očekávání přehnané, přece však dosti důsledné; po dvacet let bylo budování Národního divadla mocnou pakou životu našemu politickému, a ono také již ve směru uměleckém dosvědčilo světu, že máme duchy výtvarné, jižto rovnají se velduchům národů jiných. Mnohá ovšem naděje nás nadále nejspíše zklame, zvláště nebudou-li příznivy poměry politické, ale mnohá také cestou přirozené nutnosti se vyplní. Budova potřebovala výtečného architekta, dobré sochaře a malíře, a našli jsme je; otevřené jeviště bude potřebovat nejen dobrých, nýbrž také četných skladatelů a spisovatelů, a zajisté je najdeme. Živému národu třeba právě podati příležitosti a on se osvědčí. Není-li té příležitosti doma, rozptylují se síly, které má, po nivách cizích.

Také malíř František Ženíšek upoutal pozornost českého obecenstva na sebe teprve pracemi vykonanými pro divadlo Národní. Nebyly to první jeho práce monumentální, ale vyjma sám počátek náležela činnost Ženíškova hlavně cizině. Hned co akademik, za řiditele Trenkwalda, byl zaměstnán v Thunově pražském paláci na Malé Straně malbami nástěnnými, k nimž sobě obral velmi šťastné motivy lidského života. Pak ale již padá činnost jeho do ciziny. Byl pozván Swertsem, aby s ním a s Roubalíkem ma-

loval v radnici Courtrai, a napotom zas Trenkwaldem, aby tomuto pomáhal při malbách ve Votivním kostele vídeňském. Ve Vídni pracoval Ženíšek po celá tři leta, a zhotovil tam pro uměleckého nakladatele Miethkeho také krásný akvarelový cyklus Zvířátka a Petrovští. Práce v našem Národním divadle, až na vnitřní úpravu postouplé, přivolaly Ženíška zase k nám a upoutaly ho na Prahu. Jest známo, že při konkursech divadelních obdržel cenu, následkem čehož jemu i provedení některých obrazů uloženo, a známy jsou také nejširšímu obecenstvu českému téměř všechny ty jeho návrhy divadelní, částečně z výstav, částečně z reprodukcí v »Národ sobě«, ve Světozoru a jinde.

František Ženíšek je komponista vysoce duchaplný. Jeho kresba je elegantní, jeho skupiny jsou výmluvny. Přitom nezapadá nikde do přílišných subtilností, a jeho kresby mají společnou vlastnost všech pravých uměleckých děl: budí přemýšlivost v duši divákově. Pro význam velkých monumentálních budov nemůže být interpreta šťastnějšího nad Ženíška. Přejme sobě jen ve vlastní prospěch svůj, aby Ženíšek ve vlasti samé byl podroben úkolům velkým a skvělým. Může mnoho a mnoho vykonat, jeť mužem zcela ještě mladým. Narodil se v Praze roku 1849.

DR. JOSEF ŠKODA

ZASE POCHOVALA VÍDEŇ JEDNOHO Z NAšich lidí, jenž byl její ozdobou. Již mají také hřbitovy vídeňské celou osadu českých našich mužů velkých, a hlavně za tři desítiletí poslední pochováno jich tam mnoho, počínajíc pěvcem Kollárem na hřbitově Markském až teda nyní na Josefa Škodu, někdes na hřbitově ústředním.

Ovšem daleko víc a častěji hlásili jsme se ke Škodovi my než on k nám, byl to tak asi poměr toužně myslící matky a syna poněkud zapomínajícího. Škoda nezapomínal sice zcela, že je Čechem, a když začal vycházeti vysoce důležitý Časopis lékařův českých, přispěl také on proslulým perem svým do sloupců jeho; avšak té silné a výdatné uvědomělosti, jaké dnes co nejrozhodněji od každého rodáka svého žádati musíme, přece jen neměl. Byl' hned v dvacátých letech tohoto století z Plzně, kdy tedy o národním ruchu v Čechách bylo pramálo řeči, přesídlil do Vídně, kdež oddal se pouze vědě, a některé ty jeho pozdější návštěvy v rodné Plzni, do nedávna také ještě dosti utuchlé, nemohly jej zvláště vzrušit. Lze vidět, jakýže vliv má rodné město na mysl mužovu: Rokytanský, taktéž přece vědou k Vídni připoutaný, narozený však v záhy probuzeném a ihned čile sobě počínajícím Králové Hradci, osvědčoval národní svoje uvědomění daleko častěji a vřeleji než Škoda. Arci neupírá nám cizina Škodu právě tak jako Rokytanského. Ano, cizina obě ta jmena uvádí vždy, kdykoli spravedlivě přiznati chce vysoký intelekt českého národa, jakož také my

je mimo četné jiné uvádíme, kdykoli se dovoláváme duševních svých práv, na př. nyní tedy university. Zvláště děje moderní medicinské vědy měly by poučiti spůrnou Vídeň, čehože děkovati má talentům českým. Vysoké školy vídeňské měly od nás Rokytanského z Králové Hradce, měly Škodu z Plzně, měly Hebru z Brna, obdržely teď zase Alberta ze Žamberka, a praktických lékařů výtečných má Vídeň od nás celou řadu; připomínáme zde jenom před několika měsíci zemřelého slovutného Löbla.

Rokytanský a Škoda považují se právem za zakladatele medicinské vědy v Německu. Proslulá »Vídeňská škola« stojí cele na dvou těch mužích, z nichž Škoda je zakladatelem nové diagnostiky. Nebudeme zde opakovati životopisná data, která přinesly co nejobšírněji veškeré časopisy české teprve tyto dny. Dosti dlouho, na život lidský až příliš dlouho musil zápasit Škoda, než došel konečného uznání, a zajisté že do boje toho zasahal i moment národní, okolnost, že Škoda byl Čechem. Jen to zde uvádíme co časově až nápadně důležité nyní, kdy zase otázka vysokých škol českých octla se na půdě sypké, že Škoda to byl, který zrušiv přednášky latinské, vysokým školám vídeňským vydobyl přednášky *německé*.

DR. JOSEF BOJISLAV PICHL

My Čechové můžeme skutečně říci, že celý náš nynější národní život český je výsledkem práce, a to velmi tuhé práce — bohové nám nedali věru ničeho zdarma. A jednoho z nejpilnějších, nejtužších, nejstarších a přece dosud nejneunavnějších pracovníkův českých přinášíme svému čtenářstvu dnes. Josef B. Pichl pracuje věru na té národa roli dědičné plných už *padesáte let.* Pracoval v literatuře i v politice, v životě veřejném i zátiší, pracuje podnes co nejpilněji a beze všeho výpočtu na hodnosti a odměny — on se zdá věru býti z těch, pro něž osud má obě ruce plny práce, takže mu nezbývá volná více ruka, kterou by za práci odměňoval.

Víte, co to znamená: *padesáte let?* Ano, právě teď, co tyto řádky píšem, dovršuje se půl století ode dnů, kdy Pichl s radostí u všech literárních začátečníků zajisté stejnou viděl vytištěny první české verše své. Byly v Krameriusově Večerním vyražení, v červencových číslech roku 1831, téhož tedy roku, kdy časopis ten z oktávového, neúhledného formátu rozšířil se na kvart a přinášel i ilustrace v rozměru kvartovém. Tenkráte mohl Kramerius uvésti čtenářstvu svému již dosti značnou řadu slibných spolupracovníků (mezi nimi Karla Hynka Máchu), a tenkráte získal sobě Pichl první své literární ostruhy: mělť v témž ročníku baladu Homol, veršovanou pověst Nevěrná, píseň Ku povzbuzení a Elegii, psanou časoměrně. A dnes? »Hochu, hochu!« pomyslil jsem si, »pročpak bys ještě po padesáti letech si nezaveršoval?!« a minulé číslo Humorů mělo opět od

něho píseň, již pozná čtenář dle starovlastenecké ráznosti její.

Pichl psal dále do Časopisu musejního, do Květů, České včely, Světozoru, Vlastimila, Vesny, Besedy, Lumíra, on redigoval sám Obecní list, Svatováclavské poselství a Pardubického hlasatele, pracoval do Naučného slovníku, je uveden co spolupracovník v předmluvě Slovníku Jungmannova, přeložil ze španělštiny Novely Cervantesovy, Don Quijota, přeložil také veškeré vynikající romány Herlošovy, vydal důležitý Společenský zpěvník, třídílní Krasořečník, napsal řadu pojednání opravdově poučných, jakož i humoristických (na př. poučení O bulce) atd. atd. Sbírku svých původních prací veršovnických nevydal *žádnou!*

Zajisté to činnost rozsáhlá a vděčného uznání hodná! Přečteme-li sobě ještě jen to, co Slovník naučný vypráví krásného o Pichlově činnosti zde a v důležitých městech venkovských: v Pardubicích, na Kladně a v Nyřanech, zajisté se podivíme, že padesátileté jubileum muže tak zasloužilého odbývá se u nás — tak tiše. Arci ti staří vlastenci činili vše jen pro národ a pro sebe nic.

JAMES ABRAHAM GARFIELD

PARNÝ ROK: JEŠTĚ JE CO MOŽNÁ V NEJŽIvější paměti atentát spáchaný na cara ruského, representanta neobmezené samovlády, a již zas stihla zpráva o atentátu novém, spáchaném na representantu nejširší svobody národní, na předsedovi republiky Severoamerické J. A. Garfieldu. Stará Evropa a mladá Amerika nemají sobě co vytýkat. Ovšem se nepodobá dle zpráv dosavadních, že atentát americký pochází z příčin politických, z jakých pošla svého času smrt nezapomenutelného Lincolna. Dosud jeví se čin jenom co msta ziskuchtivého, sprostého člověka.

Ponechávajíce veškeré uvažování a další objasňování časopisům politickým spěcháme, abychom čtenářům svým podali podobiznu Garfieldovu a sdělili o něm některá životopisná data.

Dlouho právě netěšil se Garfield hodnosti své presidentské, sotva rok. Před námi leží některé časopisy americké, které vycházely vloni v červnu, právě za doby tehdejších předchozích voleb velkých. Dle zpráv jejich, velice podrobných, Garfield tenkráte ani nekandidoval. Třiatřicetkráte již byla republikánská strana odhlasovala, aniž by se byla mohla sjednotit na kandidátu, při němž byla naděje, že proti straně demokratické najisto prorazí. Dalekou většinu hlasů obdržovali Grant, Blaine, neb i Sherman, — Garfield vždy jen hlas jeden nebo dva, a náležel tedy, jak Amerikán žertovně říká, mezi »dark horses« (temné — při závodech ještě neznámé — oře). Při hlasování 34. obdržel pojednou 17 hlasů.

»Garfield pochybuje o správnosti toho a prohlašuje, že kandidátem býti nechce,« píší noviny. Avšak při 35. hlasování má již 50 hlasů — »ozývá se hurá Garfieldovi, nastává rozčilení nesmírné« — při 36. hlasování má Garfield již hlasů dalekou většinu — »těžko udržet nadšení ještě v jakýchsi mezích!« Najednou tedy měla strana republikánská pro příští podzimní volby kandidáta, jehož i demokraté nazývali kandidátem »silným«. A to muže velice zasloužilého, oblíbeného, muže »čistých rukou«.

Garfield narodil se dne 19. listopadu 1831 v Orange (Ohio), dosáhl teda nyní věku nejmužnějšího. Byl nejprv *nádeníkem,* pak *kočím.* Konečně mohl roku 1849 vstoupiti do škol a studoval tak pilně, že již 1850 sám byl učitelem na škole okresní. Roku 1858 stal se advokátem. Na počátku občanské války jmenován plukovníkem a po celou válku vyznamenával se co nejokázaleji. »Ještě skvělejší je však činnost jeho v národním kongresu,« praví američtí životopisci, »kdež zasedá již po šestnácte let. On je řečníkem přímo znamenitým, vždy pohotovým debatérem a mužem pověsti nedotknuté.«

Útok na Garfielda učiněn dne 2. července. Tedy o 48 hodin dříve, než započíná oslava 4. července, dne, kdy »narozen národ, před nímž tyranové se chvějou«. Byl asi ten 4. červenec tentokráte dnem rozechvění nesmírného, naprosto nezvyklého!

POMALOUNKU USÍNÁ DÁVNÝ STESK, ŽE NE-

máme původních cestopisů v literatuře své. Nemáme jich mnoho, ale ty, které máme, jsou výborny a jsou vskutku původní, cele naše. Mezi nejlepší cestopisce naše řadí se ale bez odporu Jos. Wünsch. Kdekoli v časopisech podepsán článek jmenem jeho, je to přímé vyzvání k čtenářstvu, aby neopomenulo číst, poučit a rozkošně pobavit se, a čtenářstvo s radostí poslouchá.

Nebudeme Wünschovi zde činit poklony co dokonalému stylistovi, důkladnému vzdělanci, ano učenci, duchaplnému vypravovateli atd.; tolik ale musíme říci, že je při něm zcela řídký cestovatelský, pozorovatelský talent. Nevíme, jak vypadá cestovní vak Wünschův, a není-li v něm zapomenuto nikdy na plstěné střevíce a záložní knoflíky, košili do prachu a pokrývky kalhotní, nůžky, nitě a vidličku, háček kloboukový, thermometr a barometr, dalekohled, deštník, slunečník a prášek Zacherlův, čaj, kartáče, revolver a jiné věci, ale tolik víme, že najisto jde s Wünschem vždycky převážný rozum a kus opravdové poesie.

Mužové jako Wünsch jsou s to přivést pravé cestování u nás v oblibu. Dej to pánbůh! Neboť — stojící vody hnijou! A Lutherovo »Rasť ich, so rosť ich« (odpočívám-li, rezavím) je zcela hezoučké pořekadlo!

Josef Wünsch narodil se v Rokycanech roku 1842. Studia reálná konal ve svém rodišti, gymnasiálná pak v Plzni a v Praze na gymnasiu novoměstském.

Potom vstoupil na fakultu filosofickou, kdež odbyl sobě triennium, i ustanoven jest pak suplentem při c. k. gymnasiu akademickém v Praze. Suploval později ještě na reálných školách v Rokycanech a na nižším gymnasiu v Slaném. Složiv pak přísné zkoušky, jmenován r. 1871 profesorem učitelského ústavu v Jičíně.

Od té doby užil Wünsch, pokud zdraví dovolovalo, každých prázdnin k delším vycházkám do světa, a tak cestoval r. 1874 po Německu, Dánsku a Švédsku, r. 1875 po Rakousku a Turecku do Cařihradu, r. 1876 po Italii a Sardinii do Tunisu a na Karthaginu, r. 1879 po Dalmacii, Černé Hoře, Hercegovině a Bosně, a r. 1880 po Rakousku, Rumunsku a Bulharsku.

Z těchto cest svých psal obrázky cestopisné a uveřejňoval ve všech čelných listech českých. O sobě vyšly *Pompeje a Pompejané* (ve Sbírce přednášek a rozprav). *Souborného vydání* jeho cestopisů pak vyšel dosud svazek jen prvý: *Po souši a po moři. I.*

Letos obdržel Wünsch dovolenou na celý školský rok 1882. V září vydá se na cestu po Alžíru, po Sahaře a do Maroka.

JAKPAK DLOUHO TO JEŠTĚ BUDE TRVAT,

a Sekyra bude zapomenut. Ještě pomře něco té staré gardy pamětníků-diváků, ještě několik bývalých kolegů herců, a ledaže o Sekyrovo jmeno pak zavadí někdy divadelní historik, probírající staré cedule a almanahy. Ani ten však u něho nadlouho se nezdrží; zaznamená snad: »Kus ten a onen dáván »po prvé« ku benefici (tenkráte veškery novinky vypravovány jen k beneficím) jakéhosi J. Sekyry«, promluví snad několik slov o kuse, — o Sekyrovi se asi nezmíní. Přece ale patří muž ten do historie českého divadla. Je dosud krátká, historie ta, nevalně bohata co do spisovatelské produktivity i herecké representace, ale pro nás nezměrně důležita, každé zrnéčko její budiž sebráno s péčí.

Životopisných dat známe o Sekyrovi málo; náš Naučný slovník nemá o něm také praničeho. Narodil se roku 1812 a byl původně truhlářem — ač nemýlíme-li se co do řemesla. Na jevišti trávil čtrnácte let pod Lutzem. Roku 1845 angažován J. A. Stögerem, později Thomém. Bylo mu pak ještě popřáno hráti na českém jevišti samostatném, v divadle Prozatímním, ale ne více dlouho: počátkem roku 1864 Sekyra zemřel. —

Sekyra byl komikem. Arci ne té české, národní a původní váhy jako Kaška, ale na jevišti tehdejším byl velmi platnou silou. Obratný herec, byl on hlavním sloupem frašky vídeňské, která vzdor mělkosti své tenkráte jeviště české opanovávala a podnes mu citelně panuje, byl tedy representantem komiky

hrubé, nejvíce v šabloně pracující, ale representantem účinným a co takový miláčkem hlavně galerií. Vzdor tomu — musíme raděj hned dodat — že zpíval kuplety hlasem nosovým, co možná falešně a někdy sloku tak zmodrchal, že obecenstvo mimo známou již pointu z ní neporozumělo vlastně praničeho. Proto také měl Sekyra dole v parteru značně méně přátel. Vzdělané obecenstvo, nezkažené ovšem ještě nynějším operetním morem, mělo tehdá v oblibě hry opravdové, předně kusy historické, v nichž řeč přesná. Personál byl skrovný, ve frašce i truchlohře hrály osoby tytéž, a Sekyra musil tedy hrát i úlohy nejopravdovější; v těch ale byl ztracen. Cítil to sám, dostával se do rozpaků v vždy větších a splítal si konečně text i úloh nejlíp nastudovaných. Ku podivu: Sekyra, jako ještě jiní čeští herci, musil hrát přes den také po německu, byl v německé truchlohře na př. episodistou velmi dobrým, po česku ale dovedl jen ve hře veselé proniknout — na *úplné* přemožení jazykového dualismu na jevišti pražském nestačil tenkráte vůbec nikdo z herců našich. Však když přišel Shakespeare na české jeviště, s realisticky kreslenými svými charaktery, tu sobě často smířil Sekyra i ten choulostivý parter; jeho Lancelot v »Kupci benátském« na př. byl postavou velice zdařilou a zvláště co do jazykové hbitosti pravé unikum. Vůbec nescházelo Sekyrovi věru na dobré vůli. Ale ta gramatika česká — ta gramatika! Sekyra se tetelil, než vystoupil z kulis, a vzdychal z hloubi srdce: »Buď mně milostiv bůh a svatá gramatika!«

Nebožtík Karel Jaromír Erben řekl kdysi o Sekyrovi: »Kdyby nebyl hlad už na světě, myslím, Sekyra že by jej dovedl vynalézt.« Tím slovem velmi dobře charakterisoval Sekyrovu hereckou zvláštnost, totiž zvláštnost jeho komiky. Od přírody suchý, zdál se být Sekyra v úlohách případných zrovna až transparentním — bída nemohla být ani

nuznější, hlad dojemnější, sešlost vychrtlejší, než jak se zračila na Sekyrových krejčících, diurnistech atp. figurách. Věru, jako by byl Sekyra »suchý svůj chleb vždy jen v slzách máčel a noci veškeré probdíval jen v škytání a lkaní«! K tomu pak ten jeho kostym vybraně hadrovitý, především ale ten trumf jeho hlavní: kapesní šátek děravý, vlastně jen »obruba a takto nic«, a ta zkormoucená přitom tvář, to žaložalné oko! Myslíme, že z tehdejších návštěvovatelů divadelních každý vidí Sekyru před sebou dodnes jakoby živého!

Vkládáme tuto vzpomínku na Sekyru do album českých upomínek divadelních.

Ještě není album to dovršeno ani definitivním odevřením Národního. Ještě je nám třeba, abychom se sami do něho zapsali novými činy, dalšími, posledními oběťmi.

Studentstvo české se chystá, že srpen a září 1881 zanese do pamětníku Národního divadla co svědky nadšení české mládeže. Se všech stran slyšíme o divadelních hrách ve prospěch Národního, o besedách, sbírkách — »dejž bůh štěstí!« zní to z prsou hloubi.

MARIE POSPÍŠILOVA

PŘINÁŠÍME PODOBIZNU SLEČNY POSPÍŠILOVY — z pouhé samolibosti: chcemeť dokázat, že my Čechové dovedeme býti přece jenom lidé jak náleží krásní. Pánbůh nám odpusť tu marnivost, ale pravda je to!

Teď snad řekne mnohá čtenářka, že lichotíme, a to že není ani od nás hezké. Což ale máme, čtenářko zajisté také krásná, nemluvit pravdu? Nebo se máme proto, že je vskutku krásná, na slečnu Pospíšilovu hněvat?

Slečna Pospíšilova je povolána, aby vedle paní Malé a paní Bittnerové působila na jevišti českém v oboru prvním, má s nimi tedy závodit — a k tomu je (čtenářka výše zmíněná odpustí, že už zase »lichotíme« dvěma damám) zajisté potřebí rozhodného osobního půvabu. Slečna má dále zdobit jeviště našeho Národního divadla, a my přiznáváme, že úloze té dostojí.

Ovšem jest k »závodění« potřebí ještě také síly duševní, nadání pro divadlo skutečného. Kritika slečnu sice nenadnáší, ale talent jí přisuzuje rozhodný, a měla v poměrně krátké době přece již často příležitost, aby slečně vyslovila uznání naprosté. To je zajisté dosti a od slečniny upřímné vůle, od vlastní její síly a vytrvalosti očekáváme, že talent její se osvědčí brzy všestranně, že slečna Pospíšilova stane se umělkyní v plném smyslu slova. »S pěknou tváří spojujeme vždy rádi pěknou bytost« — proto věříme v slečninu uměleckou budoucnost.

Za deset let — proč bychom toho neslíbili! — při-

neseme zase podobiznu slečny Pospíšilovy. Tvář pak asi bude poněkud změněna — snad nebude na ní více ten celý pel krásy mladistvé, ale práce myšlenková dodává obličeji časem zpravidla zas jiný druh krásy, výrazuplné, velice poutavé, — doufáme, že podobizna zahonosí se pak i tímto druhem.

FR. LAD. ČELAKOVSKÝ ZEMŘEL DNE 5. SRPna 1852. Přinášíme-li ke dni tomu podobiznu jeho, předcházíme tedy ovšem o celý rok *třicátému památnému dni* jeho úmrtí, jenž hlavně na Jihozápadu českém, v rodném kraji básníkově, slaviti se bude s náležitou pietou; avšak máme přitom dnes účel dvojí. Předně zahajujeme podobiznou galerii velkých svých mužů zesnulých, vysoce zasloužilých, pro nás i pro všechny potomky vzorných. A pak bychom věru rádi upozornili včas, že třeba ku příštímu roku učinit už přípravy na řádné literární ocenění Čelakovského, na monografii, která by konečně s obšírností náležitou pojednala o literární a národní důležitosti jeho. Máme ještě celou řadu jiných povinností podobných, schází nám dosud dobrá větší studie o Máchovi, o Erbenovi a j., a je čas, abychom přikročili k plnění povinností těch.

Čelakovský a Kollár považují se právem za nejvyšší dva vrcholy starší poesie české. Skvělému jich talentu bylo popřáno, aby se vyvinul zcela, do zlaté zralosti. A jeden druhého doplňuje. Věštec Kollár, jenž mohutným rykem svým jakoby orel zvěstoval blížící se slovanské jitro, — pěvec Čelakovský, jenž poukázal provždy na jedině platné stanovisko české poesie, na spojení moderního s národním, jenž psal Růži stolistou i Ohlasy písní slovanských. Oba, řekli jsme, vyvinuli se do zlaté zralosti, pokud ovšem dovolila doba jich; kdyby byli žili v nynější době daleko příznivější, kdyby žili znova nyní a byli jaksi následovníky sebe samých,

prisma jich geniů bylo by rozhodně vykouzlilo barvy ještě skvělejší, ještě rozmanitější.

Mohutné balvany dva, na nichž stojí literární nynějšek. Nalezáme při nich někde snad stopy účelnosti, ale je to účelnost základních kamenův, nejen pevných, také umělecky přizpůsobených, architektonicky dokonalých. Vezměme si Čelakovského Růži stolistou a studujme to zvláštní spojení ideí vůbec filosofických s individuelně českými, metra přízvučného s požadavky časomíry; vezměme téhož Ohlasy a studujme to opět zvláštní spojení tónu národního s přísnými požadavky poesie moderní. K tomu to v Ohlasech úplné porozumění, to dokonalé proniknutí českého i ruského ducha! Ohlasu českému rovnají se u nás ze starších jen ještě balady Erbenovy, ruský Ohlas je ojedinělý také až dosud.

Čelakovský byl skrz naskrz poeta český. Vzlet opravdový a humor hravý spojují se v něm jako v povaze samého našeho národa. Mnohé z básní jeho opravdových budou se povždy obdivovat a jiné zas povždy zpívat.

SKORO JAKO ANOMALIE NÁM DNES PŘIpadá, že v Sedlčanech oslaví se 60. narozeniny Karla Havlíčka Borovského. Dostali jsme se od politického jeho směru trochu vlevo, vlastně silně vlevo; a je přece zcela pochopitelno, že národ zpravidla oslavuje politiky jen ty, jichž šlépějemi sám věrně kráčí.

Čím byl Havlíček roku 1848 a 1849! Čím byl v letech padesátých. Čím v šedesátých. A čím v desítiletí posledním. — V obou letech prvně jmenovaných byl on výronem nově probuzeného českého ducha, representantem národa rozpomínajícího se na slavnou, velikou minulost svou a hodlajícího jíti dál za tradicemi těmi historickými. V letech padesátých, ať vězněn, chor nebo již mrtev, byl Havlíček jaksi zase národním naším heslem. Byla by to bývala leta plná pustoty a nezměrného smutku, kdyby nebylo bývalo vzpomínky na něho. Vypravovalo se o něm, četly se tajně jeho spisy, a pouhé jmeno jeho působilo lékem. Zle se dařilo národu, úmorně, ale vědomí, že z lůna českého pocházejí Havlíčkové, udržovalo naděje do budoucna a nepřipustilo skleslosti úplné. V letech šedesátých pak bujelo všeobecné očekávání, že tedy v mužném směru Havlíčkově pokročí se dále, — v památce Havlíčkově oslavoval národ vlastní svou lepší zase přítomnost a celou budoucnost svoji. V letech sedmdesátých vzpomenuto Havlíčka už zřídka kdy, jen tak jednou za rok, o Dušičkách při oficielním kladení hřbitovních věnců.

Teď pojednou děje se oslava nová. Narozeniny jeho, připadající na 31. října, oslavují se hned v polovici srpna — anomalie druhá. Ovšem snadno vysvětlitelná: vždyť slavnost vychází z kruhů studentských, užívajících prázdnin. Je v té oslavě náhoda, vzpomínka vroucí, ale nahodilá, nebo známka doby, známka vracející se rázné politiky české? Tolik se podobá najisto, že mezi těmi mladými muži, kteří utvořili sobě v Sedlčanech nyní »kroužek havlíčkovský«, *jest* ta pieta, z níž se rodí předsevzetí pevné a pozdější čin. Rozseto u nás snad už símě hybnější, zdravější zase budoucnosti. Objevuje se mládež, kteréž mužnost heroova není pouhým mythem, nýbrž životním vzorem. Lepších vzorů bychom sobě ovšem ani nepřáli, než jakým Havlíček je nám a jakým byl by i u národů jiných.

Muž hluboce vzdělaný. Slovan co nejuvědomělejší. Čech nadšený. Politik bystrozraký. Povaha nezlomná, hrdinná.

JAN ERAZIM VOCEL

NEVÍME DOBŘE, JAK NEJMLADŠÍ NAŠE GEnerace, ta, která se teprv po česku myslit a vlastenecky dýchat učí, hledí na básně Vocelovy. Ale přáli bychom jí i sobě upřímně, aby po celý život svůj čerpala z nich totéž nadšení, které jsme čerpali my. Bože, když jsme si po stinných koutech Stromovky předčítali druh druhu verše z Meče a kalichu, když některý z nás buď ve škole nebo někde i v soukromí deklamoval báseň z cyklu toho a slova »Hus«, »kalich«, »Kostnice«, »pomsta«, »bratr Žižka« zazněla na rtech nadšeného deklamátora a zachvěla námi do útrob a myslí naší zazářila plamem kouzelným, — jakž tu ty mladé duše byly plny plničky bezmezné obětavosti, sopečné lásky, přísah nejsvětějších! A stopy nevymizely — zůstali jsme ocelováni pro život.

Ovšem poměry se změnily. Vzdor nepřízni časové, vzdor přečetným vlastním chybám našim změnily se přece jen na náš prospěch. Ten zjev *opravdového* zanícení nynějšího, jejž vyvolala ztráta našeho Národního divadla, *nebyl* před čtvrt stoletím možný. My tenkráte ještě neměli tolik české zámožnosti, tolik české inteligence, mnoho-li dnes. Ale ta drobná mládež, která se právě teprv myslit a cítit učí, ta o změně a postupu neví, ta si zůstane asi vždycky stejna, a také vliv pouhého vlasteneckého slova a vlasteneckých básní na ni bude věčně týž. Ona nerozebírá tendenčnost básně, ne uměleckou dokonalost ani poměrnou její hodnotu, jí postačuje obsažené faktum, zvučná forma, slovo vhodné. Mládeži

české bude — doufejme — Vocel vždycky básníkem velkým, a přejme sobě jen, aby z nynějších básníků nových stal se také již hodně brzo nějaký »Vocel pro dorostlé«.

Též Vocel, jak známo, kráčel původně jinou stezkou básnickou. Vssáť do sebe část ovzduší, vznášejícího se tenkráte nad vnímavými mladými poety, nasyceného hlavně vlivem Goetheovým a Lenauovým, a musil se toho dojmu dřív produktivně »zbavit«, než se stal zcela svým a zcela českým. Pak byl — řekněm — až tendenčně českým, a v tom leží hlavní jeho význam. Však i pro uměleckou cenu svou udrží se mnohé historické romance jeho době pozdní: jeť v nich šťastná nálada i rozměr pěkný. Přemyslovci a Meč a kalich spatří ještě mnohé vydání nové.

V pozdějších letech byl Vocel pak už výhradně jen vědátorem, archeologem pilným i znalým. Jeho Pravěk země české není dosud doceněn.

Vocel narodil se v Kutné Hoře 24. srpna 1803, zemřel v Praze dne 17. září 1871.

FRANTIŠEK HERITES

TYTO ŘÁDKY JSOU VLASTNĚ ZATYKAČEM, jejž vydáváme na milého svého přítele a bratra ve spisovatelství, Františka Heritesa, t. č. ve Vodňanech. Jenž »nikomu nepřekáží a proto nemá mnoho nepřátel«, jak v jistém přátelském svém dopise skromně praví, a jenž prý »je nám všem osobou polomythickou a *proto* prý ho máme rádi«. Sedí ve Vodňanech, za lékárnickým pultem, váží ingredience, vaří léky, počítá prášky do tuctu a půltuctu dle předpisů doktorských, ale vedle toho sám a často předepíše celému českému čtenářstvu pojednou nějaké »recipe«, aby čtenářstvo to zas okřálo srdcem a osvěžilo myslí. Je ve svém zátiší jakoby začarován, a proto vydáváme tento zatykač, aby byl po všech vlastech znám — tento po všech vlastech známý spisovatel. Ostatně prý zavítá brzy návštěvou do Prahy, kdež nebyl už po celou řadu let, — teda i mythický závoj padne. Ale »rádi« ho budeme míti přec — už se stalo více lidem, že čím více Heritesa poznávali, tím více sobě ho zamilovali.

Po studiích na gymnasiu v Písku byl Herites (narozený ve Vodňanech roku 1851 dne 27. února) ihned posazen za ten pult lékárnický, a od té doby prodělal dosti zápasů s básnickými svými ideály. Roku 1875 na podzim navštívil Italii a chtěl tou cestou nastoupit novou životní pouť, věnovanou již jen umění. Přece se zase vrátil k dřívějšímu svému zaměstnání zpět, jež mu také dovoluje býti literárně činnu. Z počátku psal Herites verše, pak oddal se zcela próze výpravné a dnes již náleží sans phrase k nej-

lepším našim novelistům. Jeho povídky mají zvláštní lahodu do sebe, lahodu básnické pravdy. Jsou básněny přímo ze života, přiléhají k životu co možná věrně a nabývají tím plastického půvabu. Herites rozumí srdci, sleduje cit lidský až do nejjemnějších jeho záhybův a má vždy trefné slovo pro líčení své. Jeho sloh je dokonalý.

Roku 1874 uveřejnil v »Lumíru« první arabesku svou. Po italské cestě napsal několik povídek, jež učinily jmeno jeho známým a následkem jichž Herites hledán a váben již ke všem podnikům literárním. Čím dále však píše, tím skvěleji rozvinuje se jeho básnický talent; první, loni vydaná sbírka povídek jeho uvítána s uznáním všeobecným, letos, k vánocům, vydá sbírku druhou — i není pražádné pochyby, že setká se znova s uznáním rovným.

Mladá síla — pro nás do dlouhé bohdá budoucnosti krásná naděje!

DEN 11. ZÁŘÍ ODEŠEL, A MINUL JINAK, NEŽ

jak jsme do hvězd zapsati chtěli. Místo očekávaného po celé zemi slunečna popadla nás sychravice. Místo jásavého, plodného nadšení rozlehlo se bolestné vzpomínání. Místo aby se našemu umění byla již otevřela brána nového dne, sklesla předtím zpět do západův pevných a my musíme zlovolným osudem předepsanou nám cestu k ní konat znova.

Ale národem celým bylo zatřáslo heslo: »Chytnem se tedy s osudem v kříž, a byť byla jeho pěst sebekostnatější!« A den 11. září měl a *musil* mít vzdor přeneblahému 12. srpnu v duševním životě našem význam velký. Také jej má a sice dvojaký. Předně eminentně *historický:* my směli v týž den říci, že národ v úžasně krátké době jediného měsíce zajistil Národní divadlo sobě *nanovo*. Pak význam přec jen *umělecký*. Národní divadlo mělo ode dne 11. září být opravdově vznešeným sídlem českých Mus a osou nového českého života, podporou české poesie, pravým zahradníkem české mluvy, kolbištěm dramatického umění, zlatou páskou české společnosti. A to určité vědomí zajalo nás věru všechny, že den 11. září, ať již divadlo naše prozatímně vypadá tedy jak chce, *musí* být počátkem nové umělecké doby. Opakujeme, že *MUSÍ BÝT!* Ať se nemýlí nikdo, že bude moci sobě pohověti a pracovati s odkladem, že bude smít zapadnouti zpět zas do drkotných těch kolejí nedbalosti, v nichž místo na voze parádním vezlo se umění české na chudé jarmareční káře. Takového nedozřelce odfouknul by

dech české veřejnosti již mžikem a zadupnul by jediný krok národa, jenž ví, co nyní chce.

Ku *zdaru* Národního divadla musíme nyní pracovati jediným, stejným dechem. Národ opatří divadlo české obecenstvem a obmyslí, bude-li třeba, zárukami ještě jinými. Divadelní správa musí zas toho dovést, aby obecenstvo v divadle se udrželo. »Kolovrátek z domu ven a do ruky lyru!« — na tom starém válci by to věru více již nešlo, a směr prvního nynějšího téhodne musí také nadál být směrem základním, pilně střeženým, sic zůstane divadelní správa v divadle — sama. Ale ještě je tu jeden činitel hlavní: *síly výkonné*. Tolik je jisto, že také u těch očekává veřejnost obrat všude, kde a u koho vskutku ho třeba, — nepronikne-li i nejposlednějšího člena plně nynější nadšení a opravdovost národa, nepronikne divadlem českým nadšení a opravdovost již nikdy! —

Nemohli jsme jinak, musili jsme dnes přinést podobiznu jednoho z toho kruhu, na nějž jsou právě upřeny zraky nás všech. Již jsme čtenáře své seznámili téměř se všemi, dnes beřem *Jiřího Bittnera*, a jsme rádi, že můžeme jej vypodobnit právě tedy dnes. Jeť nám Bittner representantem výkonných sil, jakých právě vesměs svému divadlu přejeme.

Když po prvé na pražském divadle vystoupil, vzbudil ihned pěkné naděje, a on těch nadějí nezklamal. Byl co jinoch začátečníkem opravdovým a nadšeným, jest co muž umělcem dosud stejně opravdovým a nadšeným. Nikdy jsme neviděli při něm nedbalosti, nikdy podceňování nějaké úlohy, urážlivé nonchalance jazykové, nebo čehos podobného vůbec. Pracoval dle plných sil svých — a stejné práce, stejného směru a napnutí sil žádáme ode všech.

Není třeba, abychom zde podotkli, že Bittner není bohudík *jediný*, na něhož lze poukázat s tím uspokojením. Vždyť jsou z ostatních jiní rovněž známi

a vědí sami o tom, že a jak sobě jich obecenstvo váží. Ale je zajisté třeba, když již o jednotlivci z kruhu toho pronášíme zde několik myšlenek, abychom pronesli jen myšlenky upřímné, zkrátka přesvědčení své.

JOSEF MOCKER

VE DNECH PODZIMNÍCH, KDY BÝVAJÍ ČASY nejkrásnější, na sklonku měsíce září, kdy Praha vzdor velkoměstským návykům přece jen slaví také »posvícení« a výroční hody své, přicházejí houfně venkované sem na návštěvu a velká jich část putuje pak Malou Stranou ku Hradčanům vzhůru, navštíviť stavební památnosti české, podívat se třeba po dvacáté a po třicáté již zas na starobylou kapli sv. Václava. Je to také na Hradčanech vůbec a uvnitř Svatovítského chrámu zvlášť místečko nejdojemnější, nejpoetičtější. Vše zde, majíc vztah k životu patrona naší Prahy i pruské již Vratislavi, Čech i všech zemí koruny české, jako by přivolávalo děje minulé a budilo vzpomínky prastaré — i panující to položero zde odpovídá starobylým našim českým mythům a šeré minulosti naší. Špalek, na němž prý malý Václav chudým lidem palivo štípal, — přílba i zbroj, v níž Václav vévoda s nepřátely se srážel, — kruh na dveřích z kostela staroboleslavského — Skretovy obrazy z vévodova života — české drahokamy a starobylý vůbec šperk celé kaple — vše. I ta stará socha s mečem a štítem, jižto zhotovil sám Petr Arléř, stavitel toho chrámu, jako by byl naznačiti chtěl, že není ani lze sobě myslit velechrám český bez vzpomínky na předního českého patrona.

Avšak kdož z poutníků po více let tam nezavítal, bude as velice překvapen, když projde dnes průjezdy z druhého zámeckého dvora do třetího a spatří pojednou před sebou pilíře, vykvétající vysoko

k nebi nebo klenoucí se již v majestátní chrámové lodi, — tam, kde ještě před nějakým pětiletím rozkládal se bývalý hřbitov, vypínaly ohyzdné zahradní zdi a stály neúhledné domy. Však neuplyne již ani dvanácte let a velechrám, pýcha stavitelského umění v Čechách, bude dobudován, a neuplyne snad věk jednoho pokolení a ti, kteří dovedou dnes ještě živě sobě myslit, jak vše vypadalo zde před budováním, budou vymřelí.

Za dvanácte let! Byla to myšlenka obrovská, obnovit, cele dobudovat chrám Svatovítský, a ejhle — ona se skvěle vtělí! Duší velkého toho podniku, jehož myšlenka vyklíčila z vlasteneckého ducha kanovníka Pešiny, a zárukou za úplný zdar jeho jest nyní architekt *Josef Mocker*. Jmenují ho jedním z největších znalců gotiky, i uznávají jeho geniálnost všestranně.

Mocker, narozený 22. listopadu 1835 v Citolibech u Loun, muž tedy nyní v nejplnější síle se nalezající, vychován ve Vídni na umělce. Tamtéž byl zaměstnán účinně při stavbě památné věže u sv. Štěpána, co síla řídící. Nato mu svěřovány mnohé úkoly vzácné, až povolán do Prahy, aby převzal stavbu chrámu Svatovítského po zesnulém výtečném Krannerovi. Lepšího nástupce ovšem ani nemohli zvoliti.

Mockrovy síly užívá se nyní na všech stranách. Jako pražský chrám Svatovítský děkují také chrámy jáchymovský a plzeňský Mockrovi za obnovu svou. Ke krásným věžím starobylé naší Prahy a pražským gotickým památkám vůbec přiložil on umělou svou ruku opravnou. Mocker vyvedl také nové proboštství svatovítské, několik krypt a kaplí po venkově roztroušených (uvádíme na př. Thunovskou v Podmoklí), množství oltářův, některé velké budovy školské atd.

Vynikající architekti zajišťují sobě kamenem věky přetrvávajícím památku svého jmena. Známe

a velebíme české mistry věků dávných a dějiny národa nemohou se bez jmenování jich obejíti. Také jmeno Mockrovo, zapevněné ve věku devatenáctém, bude se znát v stoletích pozdních.

DR. EMIL WEYR,

ŘÁDNÝ PROFESOR MATEMATIKY NA UNIversitě vídeňské, dopisující člen Akademie náuk ve Vídni, člen České společnosti náuk a čestný člen Jednoty českých matematiků v Praze, dopisující člen Istituto lombardo di scienze e lettere v Miláně a Král. belgické společnosti náuk v Luttichu, čestný člen Société mathématique de France v Paříži, řádný člen Carloleopoldinské akademie a matematických společností ve Vídni a Moskvě — zkrátka učenec světoznámý.

Jenžto se narodil v Praze, dne 31. srpna 1848. roku. Studoval v Praze a Italii. Byl asistentem na polytechnice, pak mimořádným profesorem matematiky na polytechnice české a honorovaným docentem geometrie na universitě pražské, a konečně jest tedy řádným profesorem ve Vídni. Jenž redigoval Archiv matematiky a fysiky, napsal už celou řadu učených spisů a celou spoustu článků, z nichž neuvedeme zde titulem ani jediný. Neboť když na př. čteme: O přímočarých plochách druhého stupně a o vztahu kollineárném a reciprokém základních útvarů druhořadých a třetiřadých, jsme pak na půl hodiny celí pitomí, neboť my »Humóry« — tomu nerozumíme. Jakož také ne věrný a pravý čtenář náš.

Ono je hej věcem těm rozumět, když se člověk narodí Weyrem! A je vlastně celý rod Weyrů, vždyť jest jich věru tré, kteří tedy vidí bystře a určitě tam, kde je pro nás ostatní lidi čirá jen, tmavá noc. Otec, výtečný učitel německé reálky pražské, syn

Edvard, výtečná síla techniky české, a syn Emil, jehož podobiznu dnes podáváme. Jak řečeno, je Emil učencem již světoznámým, byl skvělou silou učení pražského a je teď rovněž skvělou silou učení vídeňského — »Mil byl Čechům jako Taterům výr,« jak Dalemil praví.

Achich — musí to být tuze krásná věda, tahleta matematika! »Ušima svýma slyšely jsme pověst o ní«, my »Humóry«, jenže nám bohužel nic z ní v uších nezůstalo. My jen víme, že je nějaká »mathesis pura« a »mathesis applicata«, nějaká matematika »vyšší« a »nejvyšší«, možno však, že ani to nevíme zcela dobře. Což nám ale pranic nevadí, abychom měli před matematikou náramnou úctu a považovali ji třeba za onu moudrost, jížto dle slov Písma »nebude přirovnán topas z mouřenínské země aniž barvy nejkropenatější indické«.

Kterážto náramná úcta nám však opět pranic nevadí v tom, abychom si my »Humóry« přece jen zde nakonec zanotovaly zas nějakou samolibou svou píseň. Nepraví apoštol tento, že »moudrost tohoto světa je bláznovstvím u boha«? Nu tak teda: před pánem bohem jsme si přísní matematikové i hraví humoristé — jsme si zkrátka všichni rovni!

ŽOFIE PODLIPSKÁ

ČEHO JSME DOSUD MY ČEŠI DOSÁHLI, DOsaženo literaturou: písemnictví české budilo, vydobývalo, vzdělávalo, povznášelo—ono jediné může se v národním životě našem vykázati úspěchy opravdovými, ano značnými. »Co literát, to pravý bojovník český«, jakož už Tyl řekl. A máme jich už statnou řadu, těch bojovníků pravých, a přehlížíme je s oprávněnou pýchou. Nejvděčněji však pohlížíme *k ženám* v řadě té: již přítomnost jejich je nám svědectvím, že boj náš je svatý.

Spisovatelky zaujímají v písemnictví českém místo velice vynikající; ano ony dovedly i toho, že v mnohém směru zaujímají místa nejvyšší. Jmenujeme z nich jen Němcovou, Světlou, Podlipskou, Krásnohorskou — spisovatelky to, jichž díla by u národů i nejpřísnějších došla uznání naprostého.

Paní Žofie Podlipská, rozená Rottova, je dcerou pražské rodiny patriciovské a sestrou paní Karoliny Světlé. Již často byla kritickými pery proto, že obě jmenované dámy tedy sestrami jsou, činěna mezi nimi paralela a vytčeno, čím hlavně vyniká ta, čím ona. Úsudky ty jsou známy, ještě známější jsou však sama krásná a četná literární díla spisujících sester — bylo by naprosto zbytečno, kdybychom zde chtěli vyslovovat také ještě úsudek svůj osobní.

Před nějakými desíti lety bylo ještě jméno paní Žofie Podlipské poměrně málo známo. Slovník naučný nevěděl tenkráte o více než o některých, po časopisech roztroušených novelách a o dvou asi knížečkách sepsaných pro mládež. Dnes je děl paní

Podlipské již celá knihovna, vychovatelských i vypravovatelských, mezi nimi spisy eminentní ceny.

Kdykoliv přečteme některý spis paní Podlipské, napadne nás bezděky, co Hippel praví:

»Mužové osobili sobě pole domněnek a různého mínění; my mužové míníme pořád něco. Ženy zas vědí vždy a najisto, v koho věřiti a o čem filosofovati mají. Vznešenost přírody, touha po volnosti dětských srdcí, štěstí tichého domácího života, vysoká cena oddanosti v osud svůj, toť jsou hlavní předměty víry a filosofie, jimiž některé ženy vyznamenávají se tak velice na prospěch svůj.«

BERNARD BOLZANO

PRAVÍME TO UPŘÍMNĚ, ŽE JSME BYLI POhnuti, když jsme slyšeli, že mládež česká, naše studentstvo oslaví paměť Bolzana. Ano, to jest jednou podnik ideální, mladé čisté duše, mladého, za nejvyšším se nesoucího ducha důstojný. To jest myšlenka, která rychle musila zaklíčit se a zabujit v srdci junošském, toužícím vždy po nějakém vzoru: po srdci krásném, šlechetném, velkém. To jest čin, z něhož vzejíti může nám řada mužův celých, neboť »člověk vznešenosti schopný zraje tenkráte, když opírá se o člověka vznešeného, jako démant démantem nabývá lesku«.

A mužem vznešeným Bolzano byl. Člověkem božským, neboť spravedlnost rostla ze srdce jeho jako strom vysoký, »na němž myšlenky volné houpaly se co květy pestré krásy a svěže volné slovo tlačilo se co zralé ovoce zlaté«. Bolzano byl knězem v nejkrásnějším slova smyslu, srdce čistého, rtů nepoškvrněných. Knězem v chrámě ryzého křesťanstva, knězem v chrámě jasné přírody, kteréž oba nazýváme *chrámy pravdy*, a přirozeno bylo tedy, že náuka, jižto Bolzano šířil, byla: *vespolná láska lidí všech, rovnost všech stavů, spravedlnost ke všem národům.* Jako panovníci volají všechny statné muže své, aby tito bojem zabezpečili celistvost vlasti, takž volal Bolzano všechny hlavy rovné, všechna srdce spravedlivá, aby vyšla v boj a vítězila za svobodu.

Bolzano učinil tak v dobách temných. Tenkráte duch lidskosti vpravdě se vznášel ještě nad vodami, a Bolzano náležel k těm řídkým několika plav-

číkům, kteří na malé, samodělné kocábce své jeli vstříc slunci, »tomu slunci lidstva, jemuž se nechtělo z moře«. Vždyť dnes ještě nepovzneslo se zcela nad obzor a dosud lidstvo zápasí s dlouhými, smutnými stíny. Dnes ještě jsme rádi, byť dosud nezvítězila, jen když se pravda rovnosti národů všech alespoň trpí. Tenkráte však považována za čirou fantasmagorii a Bolzano stal se mučedníkem svého přesvědčení. On zbaven stolce učitelského, zabráněn mu — jak se domnívali — všechen vliv na lidi, Bolzano učiněn poustevníkem. Žil také nadál co poustevník, ale kdykoli zazněl poustevnický zvonek jeho, nesly se zvuky jasné po celé české vlasti.

Dočkal se roku 1848; zemřel přesvědčen, že nastalo již plné ráno lidstva. Byl sám řekl: »Velká myšlenka neumře, jen když žije v jedné duši ještě —« a mohl vidět, jak velká myšlenka spravedlnosti ke všem, rovnosti všech ožila tedy pak již v duších milionů.

Dnes ochvívá myšlenka ta velká skvoucí se čelo české naší mládeže: v Bolzanovi slaví ona vznešenost lidstva.

VILÉM BLODEK

KDYKOLIV SE DÁVÁ OPERETA »V STUDNI«, vždycky jako by obecenstvu byl se objevil neznámý dosud poklad. Celá duše posluchačova vpíjí se v tu hudbu lahodnou, mysl a srdce kolébá se slastně na vlnách rozkošných, výrazuplných, poetických zpěvů, — po každé slyšíš půvaby nové a oceňuješ krás posud nepovšimnutých. Výtečně označil hlas soudný »V studni« hned po prvním provedení jejím, pravě: »Nese se jevištěm jako zlacený oblak modrý.«

Její původce bohužel už nežije. Hrob Blodkův náleží mezi ty »předčasné hroby«, jichž má náš národní Žalov již řadu nepřehlednou. Jakž by byl dnes Blodek čestně stál a vesele pracoval vedle Smetany a Bendla, Dvořáka a Fibicha, Rozkošného a Skuherského! Vždyť hned prvním svým dramatem hudebním domohl se uznání naprostého a všestranného, a mluvilo se již o tom jeho díle co »o události radostné«.

Vilém Blodek narodil se dne 3. října 1834 v Praze. Zanícen pro hudbu již od nejútlejšího svého mládí, vstoupil co hoch dvanáctiletý do konservatoře pražské a obral si flétnu i komposici za hlavní obor svého studia.* Na flétně, později také (Dreyschockem) na pianě stal se virtuosem. Velmi záhy však vyniknul též už co skladatel a na veřejných zkouškách konservatoře prováděny s úspěchem jeho ouvertury, symfonie a koncerty.

* Spolužáky jeho byli Abert, německý skladatel operní, Benevic, teď prof. houslí na konservatoři pražské, Seifert, výtečný cellista a nyní prof. v Petrohradě, a m. j.

Absolvovav roku 1852, šel následujícího roku co učitel hudby do Polsky, kdež strávil tři leta. Roku 1860 jmenován profesorem flétny na pražské konservatoři.

Jakmile však v letech těch probuzen čilejší již ruch v kruzích našich, jakmile počal duch český jeviti se směrem produktivním, přilnul Blodek hned celou duší k českému životu a bohatý jeho talent nám přispíval a pomáhal ve všech směrech. Jeho skladba provázela divadelní »průvod« nezapomenutelné Shakespearovy slavnosti, jeho hudba zaznívala při divadelních kusech českých, jeho skladby pro piano hrály se po našich salonech a jeho sbory přednášely se ve všech spolcích.

Blodek byl stejně nadaný, stejně pilný! Blodkovy písně jsou prodchnuty vřelým citem, jeho sbory květou rozmarem, jeho opereta má zjevnou povahu hudby dramatické. Vše mu plynulo volně a nenuceně, a vše je ovanuto duchem skutečné noblesy umělecké.

Zůstala po něm větší opera »Zítek« (šašek krále Václava), dokonaná jen as do polovice, — umělecké torso. Pravý obraz života záhy přervaného, v polovině zdrceného náhle.

VOJTĚCH HYNAIS BYL DLOUHO DOSTI NEznám u nás, dlouho totiž v poměru k té čilé pozorlivosti, jakáž se u nás věnuje talentům skutečným. Vědělo se o něm arciť, přišla nějaká ústní zvěst ze Říma anebo z Paříže, kteráž se dostala pak ve sporé formě do časopisů; později dočetli jsme se také, že prací jeho všímáno sobě už i na velkých výstavách francouzských, na nichž konkurujících děl uměleckých je přece nadbytek: ale teprv asi od roku víme ku svému potěšení najisto, že máme v něm talent daleko nad prostřednost sahající, ano hotového již mistra.

Vždyť i ty kartony jeho, nyní na radnici pražské vystavené, mají datum zcela mladé: rok 1881. Jak známo, svěřeno Hynaisovi následkem konkurence, vypsané pro Národní divadlo, vyzdobení schodiště a budoáru lóže královské, a Hynais provedl úkol svůj způsobem tak výtečným, že jeho jmeno vřaděno ihned mezi nejčelnější umělce naše. Jednohlasně zněla chvála jak o duchaplné koncepci, tak o tvarové kráse i malebné dokonalosti jeho prací. Vyzýváme obecenstvo, aby ctilo teď výstavu Hynaisovu návštěvou co nejhojnější; potěšíť se v ní velice.

Zavděčíme se zajisté čtenářům, podávajíce zde Hynaisova životopisná data.

Vojtěch Hynais narozen dne 14. pros. 1854 ve Vídni z nezámožných rodičů českých; německy naučil se teprve později ve škole. Odbyv reálku, věnoval se po tři léta hudbě, načež — na podzim 1870 — vstoupil do vídeňské akademie malířské. Již roku

1873 obdržel zlatou, »fügerovskou« medalii za kompposici Herkules v kolébce. U profesora Feuerbacha, jenž na mladého umělce učinil dojem hluboký, zůstal Hynais rok, načež obdržel tak zvanou cenu »římskou« (na dvě leta, po 1.500 zl.). Obě leta stipendijní prožil v Benátkách a Římě, v kterémž posledním městě zhotovil mimo jiné také fresky v České kapli (Casa boëma). Navrátiv se do Vídně provedl na objednání biskupa Strossmayera krásný obraz sv. Michala u velikosti životní.

Obdržel pak, r. 1877—1878, státní stipendium 600 zl., čímž poskytnuto mu prostředků na cestu do Paříže, kdež od té doby bytuje. Maloval pak hlavy studijní, podobizny (Ferd. Náprstka a j.), obraz sv. Ubertina (opět pro Strossmayera), jenž vystaven v Saloně pařížském vzbudil pozornost žurnalistiky francouzské; dále sv. Anežku (pro biskupa Haissa), sv. Jeronyma (pro arcibiskupa Kutschkera), Samsona, genry atd.

Kvůli dokončení svých kartonů, jakož i kvůli provedení jich v samém Národním divadle přestěhoval se Hynais na nějaký čas do Prahy. Nyní však se vrátil zase už zpět do Paříže.

KDO JEST JAN ZACPAL?

Jan Zacpal jest Opavského týdeníku sám redaktorem, sám spisovatelem, sám spolupracovníkem, sám korektorem, sám nakladatelem, sám odpovědným vydavatelem. Opavského týdeníku, jenž jest jediným českým listem v celém Slezsku a jehož dochází do české Prahy, matičky národa, týdně celých 12 — pravíme dvanáct exemplárů. Opavského týdeníku, jenž větší část své abonentské špetky má mezi dělníky zedníky, kteří chodí za tvrdým chlebíčkem svým do Berlína a do Štětína a jsou rodáci — — z nebohého *pruského* Slezska. Opavského týdeníku, jenž sta a sta lidí, nemajících škol svých vlastních, učí teprv po česku slabikovati, jenž je jim novinami, Hájkovou kronikou, celou literaturou českou.

Mrazí nás — mrazí při myšlence té! Stojíme, národ český, uprostřed živelné bouře, třese to střechami nad hlavou naší, chvěje půdou pod našima nohama, a vzdor tomu zrak jenom několika z nás v strachu se obrací k majáku Opavě, ošplýchanému nejdivějšími vlnami, vhalenému do truchle šedých mračen a přece temnem tím vysílajícímu varující paprsky až k nám, na důkaz, že tam bdí strážce věrný. Jan Zacpal, Moravan, věnoval svůj život záchraně Slezska. Šel tam na »přední stráž« — »bez naděje, že zvítězí, a věda, že zdráv se nenavrátí«. Po dvanácte let tam pracuje a trpí, trpí a pracuje, den co den jde cesta jeho hložím, noc co noc je trní bodavých myšlenek ložem jeho. Jen povaha kamen-

ná, klidná a chladně rozmyslná, jakou je povaha právě jeho, může obstáti v boji takovém.

Píšeme řádky tyto v den »všech věrných dušiček«. A mrazí nás — mrazí! Duch náš rozsmutněný letí dějinami zpět, přes věky zpět až k slavnému Žerotínu, jenž chtěl zachovati Slezsko Moravě. A před zrakem naším vnitřním vyvstávají barevné postavy, jasné, hrdé, a kupí se ve významnou skupinu. Vidíme střed Hynaisova velkého kartonu. Jasná Čechie oplítá ramenem svým dumnou Moravu, mezi oběma stojí Slezsko: nahé dítě, neošacené nitkou jedinou; hledí s výrazem smutné opravdovosti kamsi do dáli; jakoby ve snách opírá se loktem o lůno Čechie. Opírá se — ale zůstává nahé.

Nechť se nebojí poslancové naši, že je vyzveme, aby učinili »také« něco pro Slezsko. Odvykli jsme již očekávati od nich něčeho. Řídíť se podle »slibného úsměvu« vládnoucích bohů — podobají se hospodáři, hledajícímu v kalendáři, jaké je počasí...

Ale ztratil vše, kdo pozbyl srdnatosti, — a my chováme v nynější probuzelost našeho lidu naděje nezlomné. Je pravda, již často mluveno o Slezsku, vyzýváno k podporám, již často začato — a hned zase jsme ustáli — jsme dosti divní ještě: »byť bol, jenž srdcem chvěje, byl sebesvětější, — pták zazpívá, první paprslek sluneční si zahraje, a vše je zapomenuto mžikem!« Ale my se dovedeme také k myšlence *vracet* a konečně nadchází vždy přece zas den, kdy stáváme se opravdovými.

Kdyby jenom každý spolek český, každý čtenářský kroužek náš všímal sobě toho Opavského týdeníku — —

Kdyby zatím jen *stá* část toho, co sebereme k účelům národním, obrátila se — — —

ZDENKO FIBICH

»NEJMLADŠÍM Z PRVNÍCH ČESKÝCH SKLADATELŮ« nazval na slovo vzatý hudební kritik Debrnov našeho Fibicha, a výraz ten je nemálo chvalný. Mámeť my skladatele tak velké, že i nepříznivá cizina přikládá jim epithet geniálnosti; řaditi se mezi první z nich znamená zajisté tedy značnou uměleckou cenu, a řaditi se mezi ně vzdor poměrné ještě mladosti své je rozhodnou ctí vůči dílům již vykonaným a skvělým ještě do budoucnosti slibem.

Zdenko Fibich vyniknul svým nadáním vůbec velmi mlád. Podobáť se, že příroda s hudebními talenty hospodaří naprosto jinak než s talenty jinorodými. Mnohý spisovatel vyniknul teprv, když byl téměř již starcem, aniž by svět, ba aniž by on sám byl měl o svém básnickém talentu dříve nějakého tušení, a rovněž mnohý malíř a mnohý sochař vyvinul, osvědčil se dosti pozdě. Hudebník ale zpravidla překvapuje rozvojem rychlým a brzkým, celá bytost jeho má již od dětinstva výmluvný, charakteristický svůj ráz. Pamatujeme se dobře z nejprvnějších let šedesátých, že již tenkrát jsme slýchali o značném hudebním, ano i skladatelském talentu Fibichově. A Fibich byl tenkráte teprv asi dvanácte let stár! (Narodilť se r. 1850 dne 21. prosince v Šebořicích v kraji čáslavském.)

Studia konal Fibich co nejdůkladnější v Praze, v Lipsku, Paříži, Mannheimě a j. Nejsa ještě ani plných dvacet let stár, napsal již operu »Bukovín«. Od té doby vyprýštila z bohatého ducha jeho celá řada krásných skladeb: ouvertury, »scény« pro sbor,

sóla a orchestr, instrumentální tria, kvarteta, sexteta, houslové sonáty, symfonické básně (»Toman a lesní panna«, »Otakar«, »Vesna«), velká balada »Melusina« a »Jarní romance« pro soli, sbor a orchestr, melodramata »Štědrý večer« a »Věčnost«, a m. j. R. 1877 dokončil romantickou operu »Blaník«, jež poctěna roku 1880 akcesitem 500 zl. při vypsání konkursu na opery pro velké divadlo národní. Dílo to bude nyní předvedeno na jevišti českém, a my používáme vítané té příležitosti, abychom čtenáře své seznámili s Fibichovou osobností.

»Veškeré skladby Fibichovy,« praví Debrnov, »vyznamenávají se uhlazenou, bezvadnou formou, prozrazují čilou fantasii a vynalezavost jich původce, překvapují zároveň zvláštními obraty v modulaci a v instrumentaci, vůbec jsou to výlevy ducha jemného, jenž přístupen je pokroku v umění, vždy z vlastního nitra vypěstované a od srdce jdoucí.«

My, ze svého zvláštního stanoviska, přikládáme obzvláštní váhu zmíněným Fibichovým scénám, baladám, melodramatům atp. Máť hudba v životě národním, společenském úkoly různé, musí i jinými směry než směrem dramatickým zlatit a šlechtit život náš, mimo s jeviště divadelního musí i s podia koncertního působit na našeho ducha. My však nemáme dobrých koncertních skladeb původních dosud nadbytek a ve Fibichovi, stejně nadaném jak pilném, vidíme záruku, že hudební naše literatura šíře rozkvěte i ve směru tom. Fibich, v jehož bohaté duši stále klíčí myšlenky nové a nové, je, kdykoli vyzván, vždy ku skladatelským příspěvkům ochoten — on je u nás stejně oblíben co skladatel i co přítel podniků českých.

Již jednou řečeno na místě tomto, že k neuvěření rychle zapomínáme na básníky své nejpřednější. Dokladů toho dalo by se uvést dost. Kollár má dosud mnohem méně *pravého* uznání i pochopení, než jaké by zajisté měl u národův čilejších, Čelakovského spisy sebrány teprv celé čtvrtstoletí po smrti velkého toho pěvce, o Máchovi, Klicperovi a j. nemáme dosud ani řádného literárně-dějinného článku, atd. Ovšem tedy Erbena netýká se řečené v té míře jako jiných, bylať vřelá oslava jeho jmena vykonána na př. právě tyto dny, ale ani zde nejsme výčitek zcela prosti, a poukážem-li jenom na to, že důležitá bájeslovná část z literární pozůstalosti Erbenovy dosud, jedenácte let po jeho smrti, není veřejnosti přístupna, naznačili jsme tím zajisté citelnou škodu pro nás všechny. Mohli bychom však poukázati i na věci ještě jiné.

Na příklad na jeho proslulou Kytici, tento skvost české literatury básnické. Tolik jest jisto: lepšího baladistu, než je náš Erben, nemají *nikde*. Kytice zůstane však pro hlubokou poesii svou, pro svou neobyčejně přesnou baladní formu, pro svůj zcela individuelní, ze samé povahy českého národa vykvětlý ráz provždy stejně vzácným skvostem pro nás. Nejen pro nás! Ona bude vždy mezi předními ozdobami velké literatury slovanské, ano ona bude uznaně vřaděna mezi díla ta, která tvoří ideální literaturu světovou. A přec nemáme dosud skutečně skvostného, obrazového a důstojně velkého vydání její. A dosud jsme se nepřičinili, aby cizina ji seznala a jí

se potěšila. Není nic platno, nevšímá-li sobě — částečně zúmyslně — cizina dosud plodů našich, my musíme přičinit se kvůli tomu také trochu sami, a dobrým příkladem i v tom mohou nám být zase Maďaři.

A Kytice je jenom *jedním* z té *dlouhé řady literárních činů Erbenových.* Pouhé vypočtení jich, těch velkých děl, sbírek a článků jeho historických, národopisných, bájeslovných, beletristických, přesahovalo by už daleko meze našeho listu. My však můžeme dnes, jedenáct let po smrti Erbenově, citovat plně slova tenkráte znalcem pravená: »Bolestná rána zasáhla český národ, ano veškeren slovanský svět neočekávaným úmrtím muže, jehož jmeno s rozvojem národního života v Čechách tak těsně je sloučeno, který svým neunavným a výdatným působením tak platně byl přispěl k rozkvětu českého písemnictví a vedle toho horlivě napomáhal sblížení se a duchovnímu spojení všech národů velikého kmene slovanského, jsa za našich dnů hlavním prostředníkem mezi národem českým a jeho soukmenovci; spisy jeho, obsahem i formou výtečné, vynikajíce hlubokým důmyslem a jsouce vzory přesné mluvy české, právem za klasické se pokládají, a *Kytice,* perla naší poesie, kterou se Erben osvědčil být nevyrovnaným mistrem národní balady, zjednala navždy původci svému čestnou památku v národě« —

Heslo Erbenovo znělo: »Potud národ svůj, pokud šetří svých památek!« — Také ale vlastní díla Erbenova náležejí mezi drahé památky českého ducha, českého národa!

FRANT. KOLÁR

FRANTIŠEK KOLÁR MÁ LETOS ROK VENKONcem jubilejní. On totiž slaví dne 30. listopadu třicítileté jubileum své činnosti co člen českého divadla — právě tak jako slavil letos už dne 18. května své dvacetileté jubileum co člen redakce »Humórů«.

Může sice býti, že oficielní, recte benefiční odbývání jubilea onoho posune se pro některou ze známých náhod divadelních o několik dní dál, ale není pražádné pochybnosti, že pak rozlehne se najisto po všech českých vlastech potlesk hřímavý a veškerý národ že propukne v ohlušující: »Výborně! — Výborně!« A Kolár »vyjde ven«, aby se za tu čest a slávu hezounce poděkoval, a on i obecenstvo nás pochopí, že té příležitosti velevhodné užíváme také my a zároveň tuto »vycházíme« *s ním*. Až budem v kratičké době slavit jubileum tisícáté své konfiskace, může on u příležitosti té dojemné zato zas vyjít s námi. A to vším právem; máť Kolár na hezkou část tisícového toho našeho bohatství nárok poctivý.

Třicet let — před třiceti lety a dnes, jaký to rozdíl! Tenkráte hrál (při prvním vystoupení svém) jen »pána z Nemanic« v chudém kuse »*Brambory na loupačku*«, a nyní bude v jubilejní den svůj hrát »císaře« v kuse »*Světa pán*«! Tenkráte měl měsíční gáže všeho všudy dvacet zlatých, a dnes — my to sice zcela dopodrobna nevíme, ale bude ta gáže jeho ročně obnášet hezkých pár tisíc, a k tomu těch pár tisíc tantiém, a pak ty časté skvostné dary od druž-

stva, ty mimořádné hojné příplatky od divadelní správy, atd. atd.! Vždyť to známe!

Přejme mu toho! Nemělť chudák takto na umělecké dráze své žádného zrovna štěstí. Hrát po třicet let Tartuffy, Ruperty (»Záviš z Falkenštejna«), Kikiny (»Alexej«), France (»Loupežníci«), Hassany (»Fiesko«) a jiné podobné, co do mravní stránky celým lidstvem odsuzované povahy, hrát je mistrně, znamenitě, a přece jich »nepolepšit«! Hrát duchaplně Kalby (»Ouklady a láska«) a Waterfordy (»Náměstek bengálský«), a přece nevidět, že by těm Kalbům přibývalo na duchu!

A s týmž neštěstím zápasí Kolár věru i v »Humórech«. Kreslí tady už po dvacet let Giskry, Herbsty a Schmerlingy (David Kuh mu jednou vytknul v Tagesbotu, že dobral sobě Schmerlinga už »7.777 krát«!), kreslí je často až konfiskačně trefně, a může někdo říci, že by se byl Schmerling za tu dobu polepšil jen o vlas? Nebo že by Herbst byl dnes v »Humórech« jen o trochu hezčí, než byl před dvaceti lety? To musí Kolárovo mateřské srdce bolet.

My můžeme říci, že mu za to té radosti jubilejní upřímně přejem.

Třicet let — dvacet let. Obecenstvo tleská pochvalu a volá: »Výborně — výborně!«

A volá: »Da capo — da capo!«

Da capo třicet let — dvacet let!

VASIL VEREŠČAGIN

JE TO DĚSNÝ VÝKŘIK, JAKÝ VYZNÍVÁ Z TĚCH obrazů Vereščaginových! Prohlédli jsme dosud jen těch několik kusů fotografií, jichž sobě dovedl v pravý čas opatřit činný sklad Lehmannův v Praze, ale musíme přiznati, že srdcelomnějšího vzkřeku neznáme. Ano, touto cestou by snad přece bylo možno dosíci ideálu věčného míru, jejž tak toužebně a již tak dlouho celé lidstvo přivolává po dosavadním věčném boji národů s národy.

Zároveň ale jsou obrazy Vereščaginovy důkazem síly věru obrovité, jaká se budí nyní v národě ruském. Když Němci dokončili svou poslední válku výbojnou, triumfovali a slibovali světu výboje jich další; když Rusové byli dokončili válku na osvobození bratří, místo triumfu zjeví se protest inteligence proti válkám vůbec, vznešené slovo umění ve prospěch humanity.

Vereščagin maluje vojnu. Ne však jako Francouzové a jako Němci, jako vůbec všichni dosavadní malířové vojen, on nechce přičinit praničeho k oslavě udatnosti svého národa, on maluje jen hrůzy vojny, vojnu co neštěstí. Vereščagin nedbá, třeba v čele vojsk stál Epaminondas nebo Cato. Vereščaginovi se nepodobá, že na tragické jeviště válečné vstupují dva hrdinní národové, aby bez zášti osobní zahráli spolu úlohy úsmrtné, a že oba, vítězstvím přemoženi, získají sobě slávu. Apotheosou vojny není Vereščaginovi nic jiného než pyramida lidských lebek, záhy pobořená a rozvalená. Slávu vojenskou on znázorňuje padlým bojovníkem, na

jehož nohu vskočil havran, by tázavě pohledl v mrtvý obličej. Nikde nevidíme žádných strojených attitud, nic povznášejícího, ve všem je ledový, děsný chlad. Ale převýmluvný!

Přece nesmí nikdo říci — jakož se skutečně stalo — že Vereščagin bouří a popouzí proti vládě svého lidu. S velkým taktem přeložil on téměř vše to, co by dotknouti se mohlo kterýchkoli vznešených triumfátorů ruských, až na jevišti asijské, mezi bojovné kmeny volných Tatarů. Máť ovšem Vereščagin pro to mimo opatrnost i jiný důvod platný. Prostudoval Asii, jako prostudoval Evropu. Vereščagin je umělec všestranný, lze říci, že na jeho obrazech závodí smělá koncepce s výtečným provedením, dokonalost části figurální s dokonalostí části krajinářské.

DR. JAN BLEIWEIS

BRATŘI SLOVINCI MAJÍ NÁRODNÍ SMUTEK

— my jej sdílíme s nimi. Zemřel jim vůdce Bleiweis, muž, kterýž pro národní probuzení Krajiny měl význam převelký.

Byl to muž nejupřímnější snahy, nezlomné vůle a neunavné píle. Téměř celý jeho život — a Bleiweis dosáhl stáří vysokého, byť nyní 72 roky stár, — věnován literatuře populární, vědecké i beletristické. Vlastní spisy jeho jsou onoho působivého druhu a pro mladý národ vítaného směru, jakým tak skvěle u nás vyniknul na př. dr. Kodym. Ale on uměl stejně obratně psáti sám, jako přiměti jiných k pilné práci literární. Po mnohá desítiletí byly jeho kalendáře po všech dědinách divoce romantického Krasu vždy vítaným hostem a poskytovaly prostému lidu duševní potravy vždy na celý rok. A rovněž po mnohá leta byly jeho Novice střediskem starších i mladších slovinských beletristů a odchovávaly čilý literární dorůst nynější. V letech padesátých měly Novice význam asi tentýž, jaký měl v téže době vycházející Mikovcův Lumír. Význam ten měly však nejen pro literární mládež slovinskou, nýbrž i pro naši českou, kteráž co nejpilněji Novice čítala a z nich lásce k bratřím Slovincům se učila.

Mezi Slovinci a námi Čechy bývala druhdy mnohem větší vzájemnost, než jaká je nyní. Slovinci, může se říci, hleděli ve mnohém ohledu na český život co na život pro mladý národ slovanský vzorný. V ohledu politickém alespoň pozbyly ideálu toho

zajisté již dávno. Čiňme se a doufejme, že vlastní novou prací dosáhneme u nich zase uznání dřívějšího, a dřívější vzájemnost mezi oběma kmeny že vrátí se v síle nejen nové, nýbrž zvýšené.

Bleiweis byl vzájemnosti té apoštolem ohnivým — budiž nehynoucí sláva památce jeho!

Byl skutečně *náš*? Vždyť žil v Němcích!

Ano, ale co bezděčný vystěhovalec z české vlasti, tvář po všechen čas teskně obrácenou k rodné své zemi. Vždyť umřel v Němcích! Ano, ale srdce plné planoucí, sžíravé, neuhasitelné touhy po Praze, po hlaholu českého jazyka, po české krajině a památkách české minulosti. Vždyť psal toliko po německu! Ano, ale jako upřímný, poctivý a věrný Čech o nejdůležitějších otázkách a předmětech českého života, v ryzém českém duchu pro Čechy!

Dvojí pocit jímá i naplňuje nás při vzpomínce na Karla Herloše. Pocit radosti z nedostižitelně blahých účinkův, jež spisy jeho v národě českém způsobily, a pocit žalu, že muž tak znamenitý sám měl osud velice smutný. Na Karlu Herloši vidíme velikou část útrap z dob jazykového a duchovního obrození národa našeho. Jaké množství rovněž bohatě nadaných rodákův našich v poněmčovacím proudu domácího školství buď úplně zahynulo aneb přeplavilo se na *druhý* břeh, odkud pak proti své mateřštině metali šípy jedovatého záští a krutého škůdnictví! Karel Herloš pozbyl v tom životním zápase českém toliko svého přirozeného jazyka, ale duch a srdce jeho zůstaly české až do posledního vzdechnutí jeho.

Genius český zlatou perutí svou dotkl se a posvětil Karla Herloše na jednoho z nejúčinnějších buditelův dřímajících srdcí českých, na jednoho z nejhorlivějších apoštolův opravdové české myšlenky. Jeho spisové: Hus, Žižka, Poslední táborita,

Valdštýnova první láska, Dcera Piccolominiho, Valdštýnovi vrazi, Černohorci a jiné náležejí k nejrozšířenějšímu a nejoblíbenějšímu čtení po všech končinách naší vlasti, odchovaly nám téměř celá pokolení česká a byly zejmena po roce 1850, v dlouhé době opětného jazykového a duchovního útisku našeho, nejmocnějším osvěžením, výdatnou posilou a pevnou podporou nově vznikajících národních snah našich.

Těmto spisům Herlošovým, planoucím naskrze opravdovou láskou k nejvyšším zjevům české minulosti, oslavujícím českou myšlenku v nejvlastnější její podobě a největší síle, máme velmi mnoho co děkovati, že v dobách bachovsko-thunovských jsme neutrpěli pohrom větších. Tenkráte dějepisné romány Herlošovy (překládané doktorem Pichlem a vydávané nákladem Pospíšilovým, později také Kobrovým) konaly mezi námi týž úkol jako dříve podobné spisy Tylovy, Chocholouškovy a Jana z Hvězdy. Zejmena Hus, Žižka a Poslední táborita staly se jako novým národním evangeliem, učily dorůstající pokolení české, kteréž tenkráte odjinud žádného duchovního povzbuzování nedostávalo, dobře po česku myslit a k české práci se připravovat.

A ještě ani dnes tito výborní spisové Herlošovi nepozbyli v národě českém své vysoké důležitosti, ještě dnes je toho svrchovaně potřebí, aby zejmena česká mládež, povrhnouc všelikým myšlenkově prázdným a mravně středným, ano hnusným čtením rozmanitých škvárův z tovární produkce zahraničné, zejmena francouzské, ponořila se do dějepravných novel a románův Herlošových; najde v nich mocné podněty k vlastenecké činnosti, utuží v nich svou mysl pro největší potřeby a prospěchy českého národa. Čtení, *horlivé* čtení románův Herlošových náleží dosud k předním zdrojům českého života, *jest u nás dosud velice na čase!* —

Karel Herloš, znám pod spisovatelským jmenem Herloszsohn, narodil se v Praze dne 1. září 1804 z rodičův českých, ale tehdejší školství »odnaučilo« jej řeči mateřské, odrodilce však z něho přece neudělalo. Jsa chud, zdržoval se kvůli výživě v Praze, ve Vídni a opět v Praze. Ale tehdejší censura napořád vraždila plody jeho ducha. Hledaje volnějšího politického a literárního vzduchu, v listopadu r. 1825 prchl do Lipska, kdež pracoval až do r. 1848 a sepsal za ten čas, ovšem naskrze po německu, *šestašedesát svazkův* jen samostatných spisů, novel a románův. R. 1830 založil zábavný list Der Komet, pěstuje v něm netoliko zábavné čtení, ale i politiku, v kteréž hlásal zásady svobodomyslné, hájil pokrok ducha lidského, porážel tmářství a zpátečnictví. Z té doby velice zajímavý a památný je článek, jejž r. 1832 položil do svého politicko-satirického almanahu Mefistofeles. Tu vystěhovalec prohlásil se zjevně za věrného syna země české, zapěl ohnivou řečí o někdejší slávě království Českého a vyzýval své bratry v Čechách k novému žití. Tento ohlas horoucího vlastenectví v srdci bezděčného vystěhovalce způsobil v Čechách velmi tklivý a mocný dojem. I v dalších politických úvahách svých Herloš mluvil vždy co poctivý, věrný Čech, co obhájce a oslavovatel své vlasti, a bylo mu největší radostí, když setkal se s krajany, s nimiž, ač už jen stěží, hovoříval ve své mateřštině.

Rok 1848 způsobil žalostnou proměnu v jeho životě. Politika splavila čtení zábavné, Komet zašel a Herloš octnul se v nové nouzi hmotné. Tenkrát měl nezapomenutelný I. L. Kober v Táboře své nakladatelství románův. Jsa osobním přítelem Herlošovým, vyzval jej, aby se vrátil do vlasti a přestěhoval se k němu do Tábora, kde by psal nové romány z dějin českých. Však tento přátelský návrh už přišel pozdě. Sklíčen krutou chorobou tělesnou neméně než hořem a tesknotou, Karel Herloš v chudobě a

opuštěnosti skonal dne 10. prosince 1849 v lipské nemocnici . . .

Byl *náš* a zůstal *náš* po všechen čas svého života, plného práce a trudu. Oslavil svou vlast duchovními plody, složenými sice v jazyku cizím, ale zářícími nejdokonalejší věrností národní.

FRANT. SUŠIL

SESTERSKÁ NAŠE VLAST *MORAVSKÁ* PO VŠEchny doby vždy poctivou částí přispívala k rozkvětu kmenovního života českého. Zejmena kulturní stránky tohoto života nalezaly mezi moravskými bratřími našimi vždy hojné, horlivé a šťastné vzdělavatele. Ano právě některá nejzvučnější a nejpožehnanější jmena v dějinách českého ducha a české práce jsou původu *moravského.* Třeba tu toliko připomenouti Komenského a Palackého.

Důstojně zastoupena jest Morava na poli vlastenecké věrnosti a úsilovné práce národní také mužem, jehožto podobiznu dnes svým čtenářům zajisté vděk přinášíme. *František Sušil* zaujímá na Moravě totéž skvělé místo, o kteréž v Čechách rozdělili se naši oslavenci tři: Jungmann, Čelakovský a Erben. Strážce a zvelebovatel mateřského jazyka, vzdělavatel básnického umění na půdě domácí a sběratel drahocenných básnických plodův Musy národní. V každém z těchto tří směrův František Sušil vykonal díla, která mu pojišťují nehynoucí vděčnou památku v srdcích našich i pokolení příštích na Moravě i v Čechách. Mimo to pak pohlížíme k Frant. Sušilovi s upřímnou úctou ještě z dvou příčin, neméně důležitých. Hlásalť jednak se vším důrazem svého osvíceného ducha a dokazoval skvělým příkladem vlastního života *nerozlučitelnou sourodnost mezi Čechy a Moravany;* a probudil, šířil a utužoval na Moravě také vědomí *slovanské.* Vlastenecké uvědomění, myšlení a cítění jeho *moravské* bylo tedy v nejdokonalejší shodě s dějinnou skuteč-

ností *českou i slovanskou* a veškeré životní úsilí jeho neslo se k rozkvětu a oslavení rodné Moravy jakožto součásti koruny svatováclavské a velikého světa slovanského. Tento zřetel k Čechám a k ostatnímu Slovanstvu činí z moravského básníka Frant. Sušila teprv opravdového věštce, a zajisté způsobil, že ušlechtilé snahy jeho národní a vzdělavatelské potkaly se na půdě moravské s nejdokonalejším zdarem. Vším právem možno říci, že hlavně František Sušil udělal z Moravy zemi s národním duchem českým a slovanským.

Průběh života Sušilova byl velice prostičký. Student, kněz, profesor, spisovatel; mnoho vnitřní duchovní práce, velmi málo vnějšího hluku, skorem nic odpočinku, hmotného prospěchu a světské slávy. Jen když milovaný národ k novému životu se probíral, jinoch, muž i kmet Frant. Sušil s největší radostí podnikal všeliké trudy, plynoucí ze skrovných poměrův hmotných. Jen když drahá vlast udělala nový krůček na dráze k lepší a šťastné budoucnosti své: věrný syn její necítil v srdci svém žádné vyšší touhy, pro sebe nikdy nevyhledával ničeho. V obětování sebe sama František Sušil vyrovnal se nejslavnějším křisitelům českého národa.

Narodil se dne 10. června 1804 v Novém Rousinově, a už co student na gymnasiu v Kroměříži svou výtečnou znalostí jazyka mateřského často propůjčoval se i svým profesorům, když bylo potřebí učiniti nějakou vyhlášku po česku. V Brně odbyl studia filosofická a bohoslovecká, a r. 1827 na kněze vysvěcen, poslán za kaplana do Olbramic. Zde setrval v horlivém plnění svých pastýřských povinností deset let, až r. 1837 dosazen za profesora Nového Zákona na bohoslovecké učiliště brněnské, v kteréžto vlastnosti působil blahodárně po *třicet jeden rok*, vštěpuje símě lásky vlastenecké do vnímavých myslí svých vděčných žákův, z nichž zakrátko vzrostla nová společnost upřímných vlasti-

milův a národních spisovatelův. Tenkráte zaznívala s učitelské stolice Sušilovy slova, která jako osvěžující rosa padala do mladistvých srdcí posluchačův. Sušil dělal ze svých žákův netoliko řádné vzdělané kněze, nýbrž i nadšené vlastence a upřímné Slovany. A příklad mistrův působil rovněž mocně jako jeho slova. Vychovanci Sušilovi stali se horlivými šiřiteli uvědomění národního a téměř všickni vynikající spisovatelé mezi kněžstvem moravským jsou jeho stoupenci. Velmi důležitým podnikem osvědčilo se brzy založené Sušilem *Dědictví svatých Cyrila a Methoděje*, po způsobu Matice české; spisy z tohoto základu vydávané velmi pomáhaly k rozšiřování národního vědomí v nižších třídách lidu. Sušil sám až do své smrti († 1. června 1868) byl velmi pečlivým starostou tohoto literárního ústavu.

Vlastní spisovatelská činnost Frant. Sušila vykazuje díla buď původní buď přeložená. Mezi oněmi jsou na prvním místě *Básně*, prodchnuté nelíčenou zbožností a horoucí láskou k vlasti. Mezi těmito jsou překlady ze starých básníkův latinských: *Hymny církevní*, takže písně chrámové zpívají se nyní na Moravě v největší části podle vzdělání Sušilova; hlavně pak překlad *Nového Zákona*, jejž dlužno pokládati za nejznamenitější plod bohoslovecké literatury československé v nové době. Nade všechno pak proslavil se Frant. Sušil sebráním a vydáním *Moravských národních písní* (po prvé v Brně 1840, po druhé 1860). Tento sborník prostonárodní poesie moravské má v písemnictví českém cenu ještě větší než překlad Nového Zákona. Dvacet let Frant. Sušil v prázdninách svého učitelského úřadu putoval po Moravě a Slezsku, od chatrče k chatrči, od vesnice k vesnici, a jako včela snášel z květných kalíškův mysli národní libovonný med prostonárodní poesie. Snesl celkem 873 písně i s nápěvy a podal nám knihu neocenitelné krásy a důležitosti pro jazykozpytce, básníka a hudebníka.

FERD. B. MIKOVEC

NENÍ BEZPOCHYBY ANI V TĚCH VRSTVÁCH, kde pro veřejný život, pro politiku, pro dobrou knihu zábavnou nebo poučnou nemají nejmenšího smyslu, jediného Pražana prostředních let, který by nebyl znal a posud živě před sebou neviděl *Ferdinanda Břet. Mikovce.*

Po více než dvacet let F. B. Mikovec byl zajisté nejznámější osobností v hlavním městě našem, náležel k předním zvláštnostem, ano k živoucím ozdobám Prahy. Staří, mladí, domácí i cizinci rádi patřili na jeho obrovskou, mohutností a svěží silou překypující postavu; hlava jeho, ozdobena hustým přes ramena splývajícím světlým vlasem, vždy majestátně vzpřímená svítila celou ulicí a po celém náměstí nad nejurostlejšími muži; plný, vždy jasný obličej jeho zářil bujným zdravím vysoko nad davem ubledlých a povadlých tváří pražských, a téměř panenskou pletí se skvějící, v letě v zimě obnažený, velikým bílým límcem ovroubený krk budil obdiv ano závist i mnohých krásotinek...

A s tímto vábným, vždy elegantním zevnějškem pojila se i vynikající duchovní cena Mikovcova. Byl' básníkem a učencem, badatelem i spisovatelem českým, ano proslavil se i co bojovník v obraně práv slovanských proti zpupné panovačnosti maďarské.

Narozen 24. prosince 1826 v Sloupě v Litoměřicku z rodičův německých, na gymnasiu v České Lípě působením místořiditele Antonína Krombholze pocítil v sobě lásku k dějinám a starožitnostem vlasten-

ským. Odebrav se na dokončení svých studií do Prahy (1842), počal psáti do zdejších německých zábavných časopisův, ale už po čtyřech letech (1846) shledáváme ho také mezi přispěvateli *Květův*. Rok 1848 uvedl ho do samého proudu českého života. Pro své vynikající vzdělání byl volen do mnohých deputací, vysílaných k vládě, a sbor ozbrojeného měšťanstva Svornost nemohl míti statnějšího, krásnějšího praporečníka než jeho. Po svatodušních svátcích Mikovec odjel do Banátu a vstoupil co dobrovolník do národního vojska srbského pod velením Kničaninovým. Nabyv zde hodnosti důstojnické vrátil se koncem r. 1849 do Prahy, a stráviv jen krátký čas v Lipsku, kde vydal německý překlad památných listův Husových z vězení kostnického, usadil se v Praze, aby zde zůstal až do předčasné smrti své († 22. září 1862).

Věnoval se zde úplně literatuře básnické i vědecké, v obou směrech se stejným zdarem. Roku 1851 založil beletristický týdeník *Lumír*, jenž se stal opravdovým dobrodiním pokleslému zábavnému písemnictví českému, už tím, že mimo Mikovce, jenž pro svůj rodinný původ, jakož i pro své všeobecné snahy kulturní a umělecké těšil se i mezi Němci pražskými zvláštní přízni, nikdo z tehdejších Čechův nebyl by dostal úřadního povolení k takovému podniku. Jakožto redaktor Lumíra F. B. Mikovec připravoval cestu k opětnému oživení původní domácí produkce básnické. Kolem něho sestoupil se kruh mladých, tehdy ovšem ještě studentských sil, z nichž zanedlouho vzrostl nový bujarý šik spisovatelský. Mikovec sám přispíval do Lumíra zajímavými články dějepisnými a archeologickými, jimiž mu pojistil cenu trvalou.

Třeba připomenouti, že tehdejší čtenářstvo české bylo velice vnímavé a vděčné. Nesnadno bychom nyní mohli poukázati na knihu, v které by nic nebylo nadarmo, kde by se nic neztratilo. Takovou

knihou byl Mikovcův Lumír, po osm let jediný český zábavný časopis. Svá bádání i své bohaté vědomosti z politických a kulturních dějin českých F. B. Mikovec uložil hlavně ve krásném spise: *Starožitnosti a památky země české* (2 díly, od r. 1858) s nákresy od mistrův Jos. Hellicha a V. Kandlera. Jeho důkladná práce *Alchemisté v Čechách* vzbudila i v německém obecenstvu veliké účastenství.

Mimo bádání starožitnická, v nichž netoliko v Čechách, ale i v cizině byl uznanou autoritou, Mikovec se zvláštní oblibou a horlivostí pěstoval *divadlo,* na jehožto rozvoj a pokrok měl znamenitý, blahodárný vliv nejen co bystroduchý kritik, ale i co nadaný básník a skladatel původních her. Jeho dějepisné tragedie *Záhuba rodu Přemyslovců* (1851) a *Dimitri Ivanovič* (1856) velice osvěžily tehdejší divadelní náš repertoár, potkaly se s rozhodnou přízní obecenstva, a jsouce psány s neobyčejnou znalostí divadelních efektův, zajisté dlouho udrží se na českém jevišti. Bylo by vlasteneckou zásluhou, kdyby někdo vypátral, kam se poděly ještě dvě jiné prý dohotovené truchlohry Mikovcovy: *Bitva bělohorská* a *Konrád Wallenrod.*

Se zvláštním potěšením posud vzpomínáme také na *výstavu českých starožitností,* kterou Mikovec roku 1861 zařídil na staroměstské radnici v Praze. Mezi přípravami k výstavě druhé, která měla znázorniti nám dobu třicítileté války v Čechách, Mikovec, zachvácen velice bolestnou nemocí, skonal v květu svého věku, v plném proudu svého vlasteneckého působení, oželen svými četnými přátely, kteří ztratili v něm nejmilejšího druha, příjemných, uhlazených mravův a povzbuzujícího, vzdělavatelského obcování.

I cizí, zejmena němečtí umělci a spisovatelé truchlili nad předčasným hrobem Mikovcovým. Kořistiliť vždy hojně z ochotných služeb českého básníka a učence, nad něhož tenkráte nikdo důkladněji a ze-

vrubněji neznal Prahu a všechny památnosti její.

Pochován jest Mikovec dle svého přání na hřbitově *v Košířích*, kde pěkný pomník s jeho podobiznou a s latinským nápisem zdobí jeho hrob.